

AKTUALNO STANJE I PERSPEKTIVE RAZVOJA SPORTSKOG TURIZMA U GRADU SPLITU

Ćorić, Karla

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:147555>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-04**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

AKTUALNO STANJE I PERSPEKTIVE
RAZVOJA SPORTSKOG TURIZMA U
GRADU SPLITU

Mentor:

prof. dr. sc. Lidija Petrić

Student:

Karla Ćorić

Split, lipanj 2022.

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
1.1. Definiranje problema istraživanja.....	4
1.2. Ciljevi rada.....	4
1.3. Metode rada	4
1.4. Struktura rada.....	4
2. SPORTSKI TURIZAM; POJAM I OBUHVAT.....	5
2.1. Selektivni oblici turizma	5
2.2. Pojam sportskog turizma.....	7
2.2.1. Povijest razvoja sportskog turizma.....	7
2.2.2. Definiranje sportskog turizma	7
2.3. Kategorije sportskog turizma	8
2.4. Učinci sportskog turizma.....	10
2.4.1. Pozitivni učinci sportskog turizma	10
2.4.2. Negativni učinci sportskog turizma	11
3. SPORTSKI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ	12
3.1. Povijest razvoja turizma u Hrvatskoj s naglaskom na Split	12
3.2. Pozicija sporta u turizmu Republike Hrvatske	13
3.3. Osnove za budući razvoj sportskog turizma u Republici Hrvatskoj.....	17
4. SPORTSKI TURIZAM U SPLITU.....	20
4.1. Čimbenici koji su utjecali na razvoj sportskog turizma u Splitu	20
4.1.1. Značenje Splita za Republiku Hrvatsku i hrvatski turizam	21
4.1.2. Značajni uspjesi splitskih sportaša	21
4.1.3. Organizacija sportskih manifestacija u Splitu	22
4.2. Stanje resursa sportskog turizma u Splitu.....	24
4.2.1. Prirodni resursi	24
4.2.2. Sportski objekti	25

4.2.3. Ostali resursi sportskog turizma	28
4.3. Redoviti i najavljeni sportski događaji	29
4.4. Okvir za budući razvoj sportskog turizma u Splitu	31
4.5. SWOT analiza	32
5. RAZVOJNI POTENCIJALI SPORTSKOG TURIZMA U SPLITU ...	33
6. ZAKLJUČAK.....	37
LITERATURA	39
POPIS TABLICA	44
SAŽETAK.....	45
SUMMARY.....	45

1. UVOD

Turizam je globalni fenomen koji se razvija iz godine u godinu o čemu svjedoče i parametri koji ukazuju na ukupan broj dolazaka i noćenja na svjetskoj, ali i nacionalnim razinama. Prema podacima UNWTO-a, najveći broj dolazaka u svijetu zabilježen je 2019. godine kada je taj broj dosegao 1,46 milijardu, od čega je najviše dolazaka bilo u Europi, čak 4% više u odnosu na prethodnu godinu, te je za istu postotnu promjenu došlo do povećanja u turističkoj potrošnji. Takvi pozitivni trendovi ipak se nisu nastavili u sljedeće dvije godine, zbog mnogih ograničenja u putovanjima i zatvaranja granica koje su bile direktna posljedica izbijanja pandemije korona virusa. Nakon naglog pada broja dolazaka u 2020. godini, 2021. je ipak bila godina u kojoj je došlo do djelomičnog oporavka, no brojke ipak nisu dosegle rekordnu 2019. godinu.¹ Nenadana zdravstvena kriza na svjetskoj razini pokazala koliko je turizam krhak sustav te koliko na njega mogu utjecati eksterni elementi. Iz ovog razloga, ali i zbog sve veće konkurencije među destinacijama, različitih profila turista te kako bi se destinacijom kvalitetnije upravljalo, potrebno je na destinacijskoj razini razmotriti kako dostupni resursi mogu pridonijeti diverzifikaciji ponude što bi pomoglo u promatranju destinacije kao cjelovitog sustava koji, brinući o svim dionicima, iskorištava dostupne resurse na najefikasniji način. Zbog sve izraženijih motiva i želja turista u kontekstu ciljeva putovanja, krajem 20. stoljeća dolazi do sve češćeg promatranja i proučavanja turizma kroz njegove selektivne oblike, kakav je i sportski turizam. Sport i turizam mogu se promatrati kao dijelovi industrije slobodnog vremena te su kao takvi povezani, a njihova je isprepletenost postala motiv proučavanja brojnih autora koji daju svoje definicije i klasifikacije sportskog turizma. Sport je jedna od aktivnosti za vrijeme boravka u destinaciji i postao motiv putovanja turista u novije vrijeme.

Turizam u Splitu ima dugu tradiciju, a svoju važnost za turizam na svjetskoj razini potvrđuje 1979. godine kada Dioklecijanova palača biva upisana na UNESCO listu svjetske baštine.² Iste godine u gradu je organizirano do tada najveće sportsko natjecanje – Mediteranske igre koje su bile i prekretnica u gradnji sportskih objekata, ali i drugih dijelova infrastrukture. Povezanost Splita i sporta iskazana je u poznatoj izreci kojom se gradu gotovo već cijelo stoljeće tepa kao „najsportskijem gradu na svitu“. Uspjesi brojnih splitskih sportaša na natjecanjima najelitnijih rangova, organiziranje sportskih natjecanja te broj registriranih sportskih klubova u gradu

¹ EUROSTAT, Tourism recovering in 2021., <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220314-2>

² UNESCO, Historical Complex of Split with the Palace of Diocletian, <https://whc.unesco.org/en/list/97/>

potvrđuju važnost sporta za grad Split. Unatoč ovome, potencijali razvoja sportskog turizma ipak nisu iskorišteni i valorizirani na optimalnoj razini.

1.1. Definiranje problema istraživanja

Problem istraživanja sastoji se u činjenici da Split posjeduje brojne resurse potrebne za razvoj sportskog turizma koji se ne koriste na način da ispunjavaju svoj potencijal koji može pridonijeti brojnosti i kvaliteti ukupne turističke ponude grada.

1.2. Ciljevi rada

Cilj rada je istražiti aktualno stanje razvoja sportskog turizma u gradu Splitu i njegovoj okolini, njegovu povijest, resurse te mogućnosti za daljnji razvoj sa svrhom ostvarivanja koristi koje destinacije dobivaju od razvitka selektivnih oblika turizma.

1.3. Metode rada

Pri pisanju rada korištene su desk metode istraživanja (metode istraživanja „za stolom“) koje se sastoje od povijesne metode, metode komparacije, opisne metode, metode indukcije, metode dedukcije, analize i sinteze. Povijesna metoda korištena je kako bi se dao povijesni pregled razvoja turizma, s naglaskom na sportski turizam u Splitu, metoda komparacije korištena je pri uspoređivanju turističkih trendova na nacionalnog, lokalnoj i regionalnoj razini, a opisna metoda uporabljena je pri izlaganju teorijskih definicija i klasifikacija sportskog turizma koje su ponudile organizacije i naučnici koji se bave ovom tematikom. Metode indukcije i dedukcije primijenjene su pri sintetiziranju znanja ponuđenog dostupnim informacijama te njihovom uopćavanju kako bi se postigli zaključci o mogućoj budućnosti razvoja sportskog turizma u Splitu. Metode sinteze i analize aplicirane su kako bi se opći zaključci o sportskom turizmu sagledali na primjeru Splita te kako bi se pojedini dijelovi sportskog turizma ukomponirali u sveobuhvatni razvoj sportskog turizma u Splitu.

1.4. Struktura rada

Rad je podijeljen na šest dijelova od kojih je prvi uvod, a posljednji zaključak.

Nakon uvoda, slijedi pregled pojma sportskog turizma u kojem se definiraju selektivni oblici turizma i položaj sportskog turizma, definicija, klasifikacija, vrste i obuhvat. Uz to, u ovom dijelu rada se predstavljaju i njegovi učinci, koristi i štete koje destinacije mogu imati od razvoja različitih oblika sportskog turizma.

Sljedeći dio rada bavi se važnošću sportskog turizma na nacionalnoj razini, prikazan je povijesni razvoj turizma u Republici Hrvatskoj, trenutna važnost sportskog turizma u turizmu RH te je dan prikaz glavnih dokumenata koji će utjecati na njegov daljnji razvoj.

Četvrti dio odnosi se na proučavanje stanja sportskog turizma u Splitu, čimbenika koji su utjecali na njegov razvoj, resursne osnove potrebne za odvijanje sportskog turizma, najvažnijih sportskih manifestacija u Splitu i dokumenata koji se bave njegovim daljnjim razvojem, a ovaj je dio zaključen SWOT analizom sportskog turizma u gradu Splitu.

Peti dio odnosi se na davanje mogućnosti za daljnji razvoj sportskog turizma u Splitu na temelju prethodno definiranog i objašnjenog trenutnog stanja. Definiraju se potrebne aktivnosti u gradu kako bi se budući razvoj sportskog turizma odvijao na održivi način koji bi imao koristi za cijelu zajednicu.

Zaključak rada donosi sintezu iznesenih znanja o temi, nakon čega je prezentirana literatura koja je korištena u pisanju rada.

2. SPORTSKI TURIZAM; POJAM I OBUHVAT

Turizam je svoj brzi rast počeo ostvarivati u 20. stoljeću, no zbog razlika u životnom stilu, do kraja Drugog svjetskog rata ipak većinom putuju bogatiji slojevi društva. Nakon Drugog svjetskog rata u turistička kretanja uključuju se i širi društveni slojevi, što je uvjetovano skraćivanjem radnog vremena, uvođenjem plaćenog odmora i otvaranjem putničkih agencija. Dvadeseto je stoljeće period obilježen pojavom i razvitkom masovnog turizma do kojeg dolazi kada veliki broj novih putnika počinje putovati, većinom u organiziranim aranžmanima u nekolicinu destinacija na jugu Europe, pa prilično brzo dolazi do zasićenja u smislu gužvi te činjenice da su se sve destinacije razvijale na jednak način, svoj razvitak su temeljile na modelu 3S – sunce, pijesak, more.

2.1. Selektivni oblici turizma

Razvoj ideje o drugačijim oblicima turizma počinje već u šezdesetim i sedamdesetim godinama prošlog stoljeća. Želje i motivi putovanja se mijenjaju, pa destinacije koje nude samo odmor na plaži nisu više dovoljne za sve putnike. Kako bi se te želje putnika i potrebe turističke ponude za zadovoljavanjem istih definirale i kvalitetno obradile, u radovima se pojavljuju pojmovi selektivnih, posebnih, specifičnih ili alternativnih oblika turizma. Od tada pa do danas došlo je do daljnje diverzifikacije motiva putovanja, pa je važnost određivanja tih oblika turizma postala sve važnija. Geić (2011.) navodi kako se takvi oblici još nazivaju i „soft“ turizmom, nasuprot

„hard“ turizma kakav je masovni, te kako im je cilj „potpunije zadovoljavanje posebnih želja i potreba suvremenih turista“. Naglasak se stavlja na pronalazak primarnog motiva za putovanje i zadovoljavanje specifičnih turističkih potreba (Bartoluci et al., 2007.). Iako se definicije selektivnih oblika turizma razlikuju od autora do autora, većina ih ipak potvrđuje kako su to vrste turizma u kojima turisti imaju neku određenu motivaciju za putovanje i da se na putovanju koje se može okarakterizirati kao neki selektivni oblik turizma ostvaruju posebne potrebe turista. Ono što se ipak razlikuje kod autora su same podjele i kategorizacija selektivnih oblika turizma, a neke od takvih podjela navedene su u nastavku:

Kaspar (1975., citirano u Geić 2011.) navodi dvije podjele oblika turizma, prema motivaciji te prema vanjskim učincima. Oblici turizma se prema motivaciji dijele na: rekreativni, kulturni, socijalni, sportski, komercijalni i politički turizam.

Jadrešić (2001., citirano u Geić 2011.) razlikuje 6 selektivnih oblika turizma: ekološki, alternativni, edukativno – komunikacijski, ekskluzivni, zabavno – rekreativni i ostale vrste selektivnog turizma.

Bartoluci et al. (2007.) dijele specifične oblike turizma u 3 skupine s obzirom na obilježja resursa i aktivnosti: oblici turizma temeljeni na prirodnim resursima, oblici turizma temeljeni na posebno pripremljenim resursima i ostali oblici turizma koji nisu izravno vezani za prirodne ili posebno pripremljene resurse.

Razvitkom turizma u budućnosti će doći do daljnje segmentacije turističkog tržišta, a budući će turisti imati još različitije potrebe, što će dovoditi do novih kategorizacija oblika turizma. Ove kategorije treba shvatiti kao promjenjive, te uvjetovane stanjem turističkog tržišta u vremenu kada je svaki od radova koji se njima bavi pisan. Ako bi se željela sagledati pozicija sportskog turizma među ovim podjelama, u Kasparovoj bi podjeli svoj položaj našao kao sportski, ali i kao rekreativni turizam. Potrebno je naglasiti kako Kaspar sportski turizam dalje dijeli na aktivni i pasivni. Jadrešić pak sportski turizam vidi kao dio ekološkog turizma u sklopu sportsko-rekreativnih aktivnosti, zatim kao dio alternativnih vrsta turizma među kojima ističe specifične ekstremno sportsko-rekreacijske programe, avanturistički i cikloturizam. Osim ovih, isti autor sportski turizam vidi i kao dio zdravstveno-rekreativne vrste turizma u koje ubraja i velike sportske događaje. Bartoluci neke oblike sportskog turizma shvaća kao dio oblika turizma temeljenih na posebno pripremljenim resursima, a druge ubraja u oblike turizma temeljene na prirodnim resursima. Primjećuje se kako sportski turizam ima različite položaje unutar ovih podjela specifičnih oblika turizma. Dok ga neki prepoznaju kao posebnu kategoriju,

drugi aktivnosti sportskog turizma svrstaju pod neke druge skupine. Iako ne postoji jedinstvena podjela sve su češće korištene one koje spominju zdravstveni, sportski, kulturni, poslovni, ruralni, ekoturizam i ostale oblike turizma kao što ih definira Geić (2011.).

2.2. Pojam sportskog turizma

2.2.1. Povijest razvoja sportskog turizma

Sportski turizam ima dugu povijest koja se bilježi već od antičkih vremena kada su stari Grci putovali na sportska natjecanja u Olympiji, odnosno na antičke Olimpijske igre čiji se početak vezuje već uz 8. stoljeće prije nove ere. Nakon tog razdoblja slijedi ono koje se veže uz stare Rimljane koji putuju na sportske događaje organizirane za više tisuća gledatelja. Poslije ovog perioda dolazi do stagnacije razvoja sportskog turizma, a ponovni rast počinje u srednjem vijeku kada su vrste sportova vezane za društveni položaj te žene počinju biti uključene u gledanje sportova. Do kraja devetnaestog stoljeća dolazi do rasta broja sportova i širenja po svijetu, a 1896. održano je prvo izdanje modernih Olimpijskih igara. U devetnaestom i dvadesetom stoljeću zabilježen je brzi rast sportskih događaja koji privlače turiste, a u drugoj polovini 20. stoljeća autori se počinju baviti definiranjem fenomena sportskog turizma.

2.2.2. Definiranje sportskog turizma

Obzirom na prilično recentne službene definicije turizma i turista koje je postavila Svjetska turistička organizacija čemu su prethodile brojne druge definicije raznih autora, te na općenitost u definiciji sporta, jasno je da su postojali i da još uvijek postoje problemi u definiranju pojma sportskog turizma. UNWTO ne nudi potpunu definiciju sportskog turizma, ali prepoznaje njegovu rastuću važnost što se može potkrijepiti činjenicom da je 2021. u Španjolskoj s katalonskom turističkom zajednicom održao prvi svjetski kongres na temu sportskog turizma. Iz navedenih se razloga u radovima različitih autora nalaze drugačije definicije ovog selektivnog oblika turizma. Slijede definicije koje su predložili neki od autora:

Gibson et al. (1997., citirano u Hudson 2003.) definiraju sportski turizam kao putovanje iz mjesta stanovanja kako bi se sudjelovalo u sportskoj aktivnosti s ciljem rekreacije ili natjecanja, putovanje s ciljem gledanja sporta na amaterskoj ili profesionalnoj razini i putovanje kako bi se posjetila nekakva sportska atrakcija.

Novelli (2005.) pod pojmom sportskog turizma ubraja sudjelovanje u pasivnom ili aktivnom sportskom odmoru, koji uključuje putovanje u kojemu su ili sport ili turizam razlog putovanja.

Bartoluci et al. (2007.) ističu kako je sportski turizam oblik turizma u kojem je sport ne samo sadržaj boravka u destinaciji već glavni motiv za putovanje u određenu destinaciju te kako se međuzavisnost sporta i turizma može promatrati kroz 3 sfere: čimbenike koje dovode do razvitka turizma i sporta (na području turističke ponude, potražnje ili posredničkog dijela), funkcije koje generiraju turizam i sport (društvene i ekonomske) i ekonomske učinke (izravne i posredne).

Sobry et al. (2016.) ne nude novu definiciju, ali predlažu definiranje na dva načina: s društvenog i tehničkog pristupa pri čemu bi se društvenim pristupom pomoću makro-metode ponudilo osnovno znanje o sportskom turizmu, a tehničkim bi se pristupom uz pomoć satelitskog računa evidentirali direktni i indirektni učinci sportskog turizma.

Još je jedna zapreka dugo bila prisutna kod definiranja sportskog turizma, a ona se temelji na činjenici da stručnjaci za turizam nisu istovremeno i sportski stručnjaci i obrnuto. Iako turizam i sport imaju neke sličnosti i poveznice koje se ogledaju kroz njihovo bivanje dijelovima industrije slobodnog vremena (Petrović et al. 2017.), one su dugo vremena bile smatrane nepovezanim pojavama. U zadnjim se desetljećima ipak shvaća interdisciplinarnost sportskog turizma te se počinju pojavljivati ovakve i slične definicije koje objedinjuju i uzimaju u obzir i sportsku i turističku sferu sportskog turizma.

2.3. Kategorije sportskog turizma

Proučavajući definicije, ali i cjelokupnu tematiku sportskog turizma kronološki može se primijetiti kako su u prošlosti autori sportski turizam često izjednačavali s odlaskom na putovanje motiviranim gledanjem nekog sportskog događaja, pa se u takvim definicijama sudjelovanje na istima ne smatra oblikom sportskog turizma. U novijim se pak definicijama često uz ove dvije dodaju i druge dimenzije sportskog turizma ili se one dalje raščlanjuju na nekoliko dijelova. Gotovo svaki autor koristi drugačiju kategorizaciju i podjelu sportskog turizma, a neke od zapaženijih su:

Kurtzman i Zauhar (1997., citirano u Geić 2011.) u sferi organizacijskog sustava sportskog turizma razlikuju 5 dijelova: atrakcije, resorte, kruzing, sportske ture i događanja.

Gibson (1998.) pretpostavlja tri vrste sportskog turizma, a temelj podjele je ponašanje turista. Tako se izdvajaju aktivni sportski turizam u kojem turisti sudjeluju u nekoj sportskoj aktivnosti, sportski turizam temeljen na događajima (događajni) pri čemu turisti imaju ulogu gledatelja te nostalgичni sportski turizam - posjećivanje sportskih muzeja, stadiona i ostalih sličnih objekata.

Hudson (2003.) dijeli sportski turizam na 8 kategorija: avanturistički turizam, zdravstveni turizam, turizam u prirodi, gledateljski turizam, natjecateljski turizam, rekreacijski turizam, edukacijski turizam i poslovni turizam.

Bartoluci (2004. citirano u Bartoluci et al. 2007.) navodi 3 oblika sportskog turizma kako slijedi: natjecateljski sportski turizam, zimski sportsko-rekreacijski turizam i ljetni sportsko-rekreacijski turizam.

Iz navedenih kategorizacija vidljivo je kako autori još nisu usuglašeni po pitanju definiranja opsega sportskog turizma i kako određeni autori pojedine oblike sportskog turizma svrstaju u različite kategorije. Pri proučavanju ovih kategorizacija također je potrebno imati na umu kontekst i vrijeme kad su pisane te stalne promjene u koje se događaju u turizmu na strani ponude i potražnje. Definiranje kategorija sportskog turizma odvija se paralelno definiranju pojma sportskog turizma, a kako je već spomenuto, zbog brzih i brojnih promjena u turizmu ponuđene definicije vrlo brzo postaju zastarjele. U nastavku ovog rada koristit će se klasifikacija koju daje Gibson (1998.). Ona je izabrana jer nudi određene prednosti nad drugima: mali broj kategorija znači relativno lakšu klasifikaciju određenih turističkih aktivnosti, sveobuhvatnost kategorija, primjenjivost na primjeru grada Splita i prihvaćenost koju ova kategorizacija ima u struci. U nastavku su pobliže objašnjene tri kategorije iz odabrane podjele.

Aktivni sportski turizam dugo je bio zanemaren od strane autora koji su se fokusirali samo na dio sportskog turizma koji podrazumijeva putovanja s ciljem gledanja sportskih događaja. Sama želja turista da na godišnjem odmoru sudjeluju u sportskim aktivnostima može se povezati s promjenama u životnom stilu većine društva: ljudi su fizički rad zamijenili radom u uredima koji zahtjeva statičnost što vodi do manjka kretanja koje onda imaju potrebu nadoknaditi u slobodnom vremenu. Nekoliko je istraživanja provedeno kako bi se ustanovio profil prosječnog turista koji putuje kako bi se bavio sportskim aktivnostima, jer se neko vrijeme mislilo kako su to samo mlađi muškarci, ali se ta tvrdnja pobija u radu Tonković Pražić et al. (2021.). Aktivni sportski turisti su ljudi oba spola te svih dobnih skupina, čemu je pomogla i činjenica da destinacije nude sve više sportskih aktivnosti svih razina intenziteta. U aktivni sportski turizam mogu biti uključeni profesionalci i amateri. Gibson (1998.) o profesionalnim sportašima koji putuju na primjerice gostujuće utakmice ili turnire priča kao potencijalnim poslovnim turistima.

Događajni sportski turizam ili event sportski turizam odnosi se na putovanja s ciljem gledanja nekog sportskog događaja. Getz (2007.) prezentira klasifikaciju sportskih događaja na sljedeći

način: profesionalni ili amaterski, vanjski ili unutarnji, redovito zakazani, lokalni, regionalni, državni ili međunarodni, za učesnike, gledatelje ili oboje i sportski festivali. Sportske se manifestacije mogu promatrati kao i sve druge vrste manifestacija kroz piramidu strateških manifestacija koja ih dijeli na manifestacije na razini lokalne zajednice, glavne manifestacije na nacionalnoj razini, međunarodna događanja nastala na inicijativu lokalne zajednice, važne međunarodne manifestacije i super poznate manifestacije što je podjela koju je donio UNWTO (2007., citirano u Petrić 2011.).

Nostalgični sportski turizam podrazumijeva posjete muzejima sporta, sportskim kućama slavnih, poznatim stadionima i dvoranama, razgledavanja sa sportskom tematikom, ali i organizirano upoznavanje poznatih sportskih ličnosti i plovidba na kruzerima sa sportskom tematikom. Brojni su primjeri sportskih muzeja oko svijeta poput: Sports Museum u Pekingu, Musée National du Sport u Nici, Wimbledon Lawn Tennis Museum u Londonu, U.S Olympic & Paralympic Museum u Colorado Springsu te Olimpijski muzej Sarajevo.

2.4. Učinci sportskog turizma

Kao i svi oblici turizma, sportski turizam ostavlja učinke na destinaciju u kojoj se odvija. Ti učinci mogu biti pozitivni ili negativni, pa onda govorimo o koristima i štetama sportskog turizma. Brojni su se autori bavili učincima sportskog turizma, a važno je napomenuti kako različite vrste sportskog turizma ostavljaju i različite učinke različitih intenziteta na destinaciju.

2.4.1. Pozitivni učinci sportskog turizma

Višestruke su koristi koje sportski turizam može imati na sve dionike, a manifestiraju se u različitim sferama. Stvaranje nove potražnje za smještajem, ugostiteljskim uslugama i uslugama i proizvodima drugih sektora gospodarstva koristi su koje svako povećanje broja turista ima za destinaciju, pa tako i sportski turizam. Povećana potrošnja može biti direktna, indirektna i inducirana, a njezin je rezultat povećani gospodarski rast i stvaranje novih poslova. Osim na razini destinacije, ekonomske se koristi mogu vidjeti i kod primjerice prijevoznika koji imaju povećani obujam poslovanja u prevoženju putnika do destinacije. Sportski turizam za destinaciju nudi korist kroz diverzifikaciju turističke ponude i gradnju brenda destinacije kao destinacije sportskog turizma. Izgrađen brend destinacije postao je sve važniji faktor kod odabira destinacije za turiste. Velika globalna konkurencija čini izdvajanje među ostalima sve težim, a gradnja prepoznatljivog brenda koji se osim od materijalnih sastoji i od nematerijalnih dijelova, uvelike pomaže kod izdvajanja i isticanja u očima potencijalnih gostiju. Tradicija održavanja sportskih manifestacija postaje dio lokalnog identiteta, podiže lokalni ponos te

postaje dio kulturnog identiteta destinacije što također pomaže u gradnji brenda i načina na koji turisti vide destinaciju, dolazi do mijenjanja i nadopunjavanja „imagea“ destinacije. Razvoj sportskog turizma u destinaciji može dovesti i do povećanog zanimanja za sport kod stanovništva. Kod organiziranja većih sportskih događaja koji imaju namjeru privlačenja turista, često dolazi do izgradnje ne samo sportske, već i ostale nedostajuće infrastrukture u destinaciji što poboljšava kvalitetu života lokalnog stanovništva i nakon završetka toga događaja. Novoizgrađeni kapaciteti mogu se koristiti i za brojne druge svrhe u narednim godinama. Prilikom organiziranja velikih, posebice svjetski poznatih sportskih manifestacija, destinacija u kojoj se manifestacija održava postaje medijski popraćena što predstavlja neplaćenu reklamu. Osim lokalnih, regionalnih i državnih organa, često kod organizacije velikih sportskih manifestacija pomažu i brojni sponzori, organizatori, sportske federacije i organizacije. Jedna od velikih koristi koju sportski turizam pruža destinaciji koja ga odluči razvijati je smanjenje sezonalnosti što sa sobom nosi višestruke povoljne efekte. Sportski turizam, u većini slučajeva za odvijanje ne treba visoke temperature ili sunčano vrijeme kao što je to slučaj kod turizma koji se razvija na modelu 3S, što automatski dovodi do produženja potencijalne turističke sezone. Smanjenje sezonalnosti vodi također i do smanjenja pritiska na destinacijske kapacitete što dovodi do ugodnijeg boravka u destinaciji.

Jedan od poznatih primjera destinacija koje razvijaju sportski turizam je Antalya u Turskoj. To je rivijera na mediteranskoj obali koja služi kao lokacija priprema brojnih sportskih ekipa, poglavito nogometnih. Ukupan broj hotela s 5 zvjezdica na ovom području je 407, a ukupan broj hotela 889 sa preko 500 tisuća kreveta.³ Tekeli i Erdogru (2013.) napominju kako Antalya ima izraženu sezonalnost i da dolasci nogometnih momčadi u zimskim mjesecima, od siječnja do ožujka to ublažavaju. Organizacija nogometnih turnira na području gdje borave nogometne momčadi privlači pozornost na tu regiju i služi kao poziv i motiv za dolazak većeg broja klubova. Broj klubova koji dolaze u Antalyju nije neznačajan, njih više od 1500 bilo ih je u 2012. godini. Gumusgul et. al. (2013.) navode da ovi klubovi svake godine turskom gospodarstvu pridonose sa oko dodatnih 60 milijuna američkih dolara.

2.4.2. Negativni učinci sportskog turizma

Osim što može donijeti brojne pozitivne učinke destinaciji, postoje i mnogi negativni učinci koje za destinaciju može imati razvoj sportskog turizma. Iako se često organizacija poznatih međunarodnih sportskih manifestacija gleda kao pozitivna za destinaciju, može donijeti i

³ Vintage Billboard, <https://vintagebillboard.com/how-many-5-stars-hotels-in-antalya-turkey/>

negativne efekte. Jedan od njih je povezan s neisplativošću investiranih sredstava. Do toga dolazi kada novoizgrađene sportske dvorane ili stadioni nakon završetka manifestacije nisu dovoljno iskorišteni, pa su troškovi za njihovo održavanje veći od koristi koje donose. Poznati su primjeri nekih gradova organizatora Olimpijskih igara u kojima su nakon završetka Igara novi i moderni stadioni ostali neiskorišteni te vremenom, zbog nedostatka održavanja postali neuporabljivi. Kod takvih manifestacija dolazi i do leakage-a, tj. otjecanja novca, što znači da uloženi novac ne ostaje u destinaciji, nego od njih korist imaju vanjski subjekti.

Neke vrste sportskog turizma kritizirane su zato što zahtijevaju veliku površinu, što može dovesti do narušavanja prirodnih resursa, kao što je to slučaj kod gradnje skijališta zbog čega dolazi do siječe stabala ili golf terena pri čemu se koriste brojna kemijska sredstva za održavanje koja mogu imati negativne posljedice za floru i faunu. Kod gradnje velikih sportskih kompleksa može doći do izmještanja lokalnog stanovništva što stvara negativne efekte u kvaliteti života i negativne stavove prema razvoju turizma. Još jedan negativni efekt koji može biti prouzročen razvojem ovog oblika turizma, a često se primjećuje u slabije razvijenim zemljama je i potplaćenost turističkih radnika koji često rade za minimalne plaće, te su njihove pozicije nerijetko sezonskog karaktera nakon čega oni opet ostaju nezaposleni.

Gibson (1998.) i Novelli (2005.) napominju kako organizacija manjih sportskih događaja može imati više koristi od većih, zbog smanjenog leakage-a, jer većina ekonomskih koristi od organizacije ostaje u destinaciji kao i zbog korištenja već izgrađenih kapaciteta nasuprot gradnji novih koja ponekad nije isplativa.

3. SPORTSKI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. Povijest razvoja turizma u Hrvatskoj s naglaskom na Split

Vukonić (2005.) dijeli povijest hrvatskog turizma na šest faza: prva se odnosi na razdoblje u kojem dolazi do pojava sličnih turizmu, drugo razdoblje čini period do kraja 19. stoljeća, treće traje do kraja Prvog svjetskog rata, četvrto predstavlja vrijeme između dva svjetska rata, peto je razdoblje do 1991., a šesto do početka 21. stoljeća.

Prvo razdoblje počinje već u 14. stoljeću kada se otvaraju hospiciji za strance i gostionice, a nešto kasnije grade ljetnikovci i ladanjske kuće. Karakteriziraju ga hodočasnika putovanja koja su prolazila po hrvatskom teritoriju. Povijesno razdoblje koje obuhvaća ova faza je ono u kojima na europskom tlu dolazi do početka Grand Tour-a, međutim te rute nisu prolazile hrvatskim gradovima. Druga faza smatra se početkom organiziranog turizma što potvrđuje

nekoliko događaja: početak organiziranog nautičkog turizma na Jadranu, osnivanje prvog Higijeničkog društva, Društva za proljepšavanje mjesta i otvaranje prvog hotela u Opatiji. Za Split su od velike važnosti bili: željeznička linija koja ga je povezivala s unutrašnjosti, organizirani izleti iz Dubrovnika, početak praćenja turističkog prometa, osnutak informativnog ureda za strance i udruženje za unaprjeđenje turizma. O razdoblju između Prvog i Drugog svjetskog rata ima malo informacija, međutim poznato je da su u Split ipak dolazile organizirane grupe iz Mađarske i da u Dalmaciji počinje djelovati talijanska putnička agencija CIT.

Nakon završetka Drugog svjetskog rata dolazi do kontinuiranog razvoja turizma. Iako je tadašnja država bila fokusirana na rast industrije, Hrvatska bilježi brzi rast broja smještajnih objekata. U Splitu se osniva putnička agencija Dalmacijaturist koja se bavi inozemnim putničkim prometom, objavljuje se turistički vodič, a 1966. otvara zrakoplovna luka. Otvaranjem Croatia Airlines-a 1991. ostvaruje se i prvi njen zrakoplovni let iz Zagreba za Split. Posljednje razdoblje koje Vukonić proučava traje do početka ovog stoljeća, a odlikuje se vremenom u kojem hrvatski turizam stagnira zbog posljedica rata. U tom razdoblju u Splitu ponovno se otvara zračna luka, 1992. godine, što je jedan od događaja koji je bio dio značajan za normalizaciju prometa u Dalmaciji i ponovni početak razvitka turizma.

Posljednja dva desetljeća obilježena su gotovo stalnim rastom broja turista u Republici Hrvatskoj. Došlo je do otvaranja novih smještajnih kapaciteta, uloženi su veliki napor u promociju zemlje u inozemstvu te je proširena turistička ponuda. Hrvatska je napravila velike korake u integraciji s drugim razvijenim europskim državama na svim poljima, a prepoznata je i kao jedna od poželjnih turističkih destinacija za turiste iz cijelog svijeta. Iako su 2020. i 2021. donijele negativne trendove, pokazatelji za 2022. već potvrđuju kako je hrvatski turizam na putu oporavka, prema podacima Hrvatske turističke zajednice.

3.2. Pozicija sporta u turizmu Republike Hrvatske

Na području Republike Hrvatske provodi se redovito opsežno istraživanje o stavovima i potrošnji turista u Hrvatskoj na godišnjoj razini – TOMAS istraživanje koje obavlja Institut za turizam. Posljednja godina za koju su rezultati TOMAS istraživanja obavljani je 2019. Istraživanje (2020.) prikazuje ponašanje turista na razini Jadranske i Kontinentalne Hrvatske. U nastavku će biti prikazani odabrani podaci iz navedenog istraživanja, a zbog tematike ovog rada, posebno će biti istaknuti podaci koji ukazuju na ponašanja turista u okviru sportskog turizma na području Jadranske Hrvatske i Splitsko-dalmatinske županije. Potrebno je naglasiti

kako u uzorku koji predstavlja Jadransku Hrvatsku, podaci prikupljeni iz Splitsko-dalmatinske županije čine 13,3%. Analiziranjem podataka o motivima dolaska u Jadransku Hrvatsku, 14,9% ispitanika označilo je sport i rekreaciju kao motiv, što ih čini petim najučestalijim motivom dolaska.

Tablica 1: Aktivnosti turista za vrijeme boravka u destinaciji na području Jadranske Hrvatske i Splitsko-dalmatinske županije

Aktivnosti	Jadranska Hrvatska (%)	Splitsko-dalmatinska županija(%)
Trčanje	13,1	8,4
Tenis	10,2	4,5
Vožnja biciklom označenim biciklističkim stazama	5,1	5,0
Golf	3,9	2,2
Posjet sportskim događajima	3,3	1,1
Planinarenje	2,8	4,1
Avanturistički sportovi	2,5	3,2
Mountain biking	2,5	1,5
Dvoranski sportovi	1,5	1,6
Jahanje	1,4	0,5
Rafting	1,4	3,0

Izvor: TOMAS istraživanje 2019, https://www.htz.hr/sites/default/files/2020-10/TOMAS%20Hrvatska%202019_0.pdf

Tablica prikazuje izabrane podatke o najčešćim sportskim aktivnostima kojima se turisti bave na području Jadranske Hrvatske, a najčešće su to trčanje, tenis, vožnja biciklom označenim biciklističkim stazama, golf i posjet sportskim događajima te na području Splitsko-dalmatinske županije čiji turisti najčešće sudjeluju u aktivnostima trčanja, vožnje biciklom označenim biciklističkim stazama, tenisa, planinarenja i avanturističkih sportova. Ove aktivnosti ne predstavljaju nužno glavni motiv dolaska u destinaciju, ali daju uvid u udio turista koji potražuje aktivni odmor. Usporedbom učestalosti aktivnosti na razini Jadranske Hrvatske i Splitsko-dalmatinske županije primjećuje se da:

Splitsko-dalmatinska županija bilježi manji udio turista koji sudjeluju u trčanju, tenisu, golfu, posjeti sportskih događaja, mountain bikingu i jahanju od prosjeka Jadranske Hrvatske.

Udio turista koji za se vrijeme boravka u destinaciji bave vožnjom biciklima na označenim stazama i dvoranskim sportovima na jednakoj je razini u Jadranskoj Hrvatskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Splitsko-dalmatinska županija ima veći udio turista koji za vrijeme boravka planinare, idu na rafting i bave se avanturistički sportovima nego je to slučaj na području cijele Jadranske Hrvatske.

Tablica 2: Stupanj zadovoljstva elementima turističke ponude na području Jadranske Hrvatske

Elementi ponude	Stupanj zadovoljstva
Biciklističke staze i rute	67,5
Sportski sadržaji	63,1
Događanja i manifestacije	63,3

Izvor: TOMAS istraživanje 2019, https://www.htz.hr/sites/default/files/2020-10/TOMAS%20Hrvatska%202019_0.pdf

Podaci iz prethodne tablice pokazuju stupanj zadovoljstva koje turisti imaju prema pojedinim elementima turističke ponude. Sve tri kategorije imaju stupanj zadovoljstva nešto veći od 60% što ukupno zadovoljstvo turista svrstava u kategoriju srednjeg zadovoljstva. Iako kategorija događanja i manifestacija predstavlja područje koje je šire od sportskih manifestacija, ipak je uvrštena u analizu jer indicira i razinu zadovoljstva ovom vrstom manifestacija.

Tablica 3: Prosječna dnevna potrošnja na aktivnosti sporta i rekreacije prema zemlji porijekla na nacionalnoj razini

Zemlja porijekla	Prosječna dnevna potrošnja (€)
Srbija	6,42
Španjolska	4,46
Poljska	4,11
Austrija	3,54
Švicarska	3,47

Izvor: TOMAS istraživanje 2019., https://www.htz.hr/sites/default/files/2020-10/TOMAS%20Hrvatska%202019_0.pdf

TOMAS istraživanje obuhvatilo je i analizu prosječne dnevne potrošnje turista u eurima prema zemlji podrijetla prema određenim skupinama: smještaj, hrana, usluge trgovine, kultura i umjetnost, sport i rekreacija, izlet, lokalni prijevoz i ostalo. Gledajući potrošnju za sport i

rekreaciju, vidljivo je kako su zemlje s najvećim izdacima Srbija, Španjolska, Poljska, Austrija i Švicarska. Prosječna dnevna potrošnja za sport i rekreaciju za sve zemlje je bila 2,70 eura, a turisti iz Slovačke, Bosne i Hercegovine, Republike Koreje, Japana i ostalih azijskih zemalja imali su najnižu prosječnu potrošnju.

Podatak o prosječnoj dnevnoj potrošnji na razini županija pokazuje kako je ukupna prosječna dnevna potrošnja u Splitsko-dalmatinskoj županiji veća u odnosu na prosjek Jadranske Hrvatske i iznosi 106,06 eura, dok u Jadranskoj Hrvatskoj iznosi 96,86 eura. Unatoč tomu, dnevni izdaci za sport i rekreaciju u Splitsko-dalmatinskoj županiji bili su 2,44 eura, što je manje i od nacionalnog prosjeka i od prosjeka Jadranske Hrvatske koji iznosi 2,81 euro.

Tablica 4: Usporedba motiva dolaska u Hrvatsku, Jadransku Hrvatsku i Splitsko-dalmatinsku županiju

Motiv dolaska	Republika Hrvatska	Jadranska Hrvatska	Splitsko-dalmatinska županija
Ostali sportovi i rekreacija	11,2	11	11,4
Planinarenje, hodanje	3,2	2,8	3,2
Cikloturizam, mountain biking	1,6	1,7	1,3

Izvor: TOMAS istraživanje 2019., https://www.htz.hr/sites/default/files/2020-10/TOMAS%20Hrvatska%202019_0.pdf

Tablica prikazuje odabrane motive dolaska turista povezane sa sportskim turizmom na razini Republike Hrvatske, Jadranske Hrvatske i Splitsko-dalmatinske županije. Vidljivo je kako, iako bez većih oscilacija na ove tri razine, razlike u učestalosti motiva ipak postoje. Najnegativniji podatak za Splitsko-dalmatinsku županiju uočava se u manjem broju turista koji u županiju dolaze kako bi se bavili aktivnostima cikloturizma, dok je planinarenje jednako učestali motiv kao i na nacionalnoj razini, a ostali sportovi i rekreacija češći su motiv dolaska u županiju, nego u RH i Jadransku Hrvatsku.

Tablica 5: Aktivnosti turista za vrijeme boravka u destinaciji na području Splitsko-dalmatinske županije izvan ljetne sezone

Aktivnost	Udio turista
Jogging, trčanje	4,8

Tenis	7,1
Posjet sportskim događajima	2,5
Planinarenje	8,1
Mountain biking	2,8
Golf	1,2
Dvoranski sportovi	1,6
Vožnja biciklom označenim biciklističkim stazama	3,1
Avanturistički sportovi	2,2
Jahanje	1,1
Rafting	2,0

Izvor: TOMAS Istraživanje 2019., https://www.htz.hr/sites/default/files/2020-10/TOMAS%20Hrvatska%202019_0.pdf

Istraživanje je pokazalo i učestalost aktivnosti kojima se turisti bave u destinaciji izvan ljetne sezone. Na ovaj je način moguća usporedba aktivnosti na godišnjoj razini i izvan sezone, što je posebno zanimljivo za ovu tematiku jer je u radu kao jedna od koristi razvoja sportskog turizma navedena i mogućnost smanjenja sezonalnosti. Usporedbom dakle podataka iz Tablice 1 i Tablice 5 vidljivo je kako učestalost turista koji se bave trčanjem, vožnjom bicikla označenim biciklističkim stazama, golfom, avanturističkim sportovima i raftingom pada izvan ljetne sezone u odnosu na godišnju razinu. S druge strane, frekventnost bavljenja tenisom, posjeta sportskim događajima, planinarenja, mountain bikinga i jahanja veća je izvan sezone, a bavljenje dvoranskim sportovima ostaje na istoj razini kada se uspoređuju godišnji podaci i oni izvan ljetne sezone.

3.3. Osnove za budući razvoj sportskog turizma u Republici Hrvatskoj

Ministarstvo turizma i sporta nadležno je tijelo za razvoj turizma u Republici Hrvatskoj. Ministarstvo izrađuje strateške dokumente vezane uz turizam i sport, poput Strategije razvoja turizma, Nacionalnog plana razvoja turizma i Nacionalnog plana športa.

Iako glavni cilj izrade Nacionalnog programa športa 2019.-2026. (2019.) nije bio direktno povezan s turizmom, povezivanje sportskih i turističkih sadržaja ipak je navedeno kao jedna od prilika pri izradi SWOT analize sustava sporta u Hrvatskoj. Nacionalni program (2019.) navodi kako Hrvatska nije iskoristila svoje potencijale koje ima za kvalitetni razvoj sportskog turizma.

Tablica 6: Ciljevi iz Nacionalnog programa športa 2019.-2026. koji povezuju sport i turizam

Mjera/načini ostvarenja	Aktivnost	Nositelj	Provoditelj
Opći cilj 2: Unaprijediti zdravstveno usmjereno tjelesno vježbanje i povećati promocijske vrijednosti športa Poseban cilj 2.1. Poticati zdravstveno usmjereno tjelesno vježbanje			
2.1.2. Poticati stanovništvo na tjelesnu aktivnost	Poticati provođenje programa rekreativnog bavljenja športom u turizmu	Ministarstvo turizma i udruženja u turizmu	JLP(R)S
2.1.3. Poticati međusobnu suradnju u području športa	Povezati područje kulture s područjem športa	Ministarstvo kulture i Hrvatski športski muzej	Hrvatski športski muzej
Opći cilj 6: Unaprijediti sustav upravljanja u športu Poseban cilj 6.3. Jačati upravljačke i administrativne kapacitete dionika u sustavu športa			
6.3.4. Poticati međunarodnu suradnju u području športa	Poticati organizaciju i promociju međunarodnih športskih natjecanja u Hrvatskoj	Središnji državni ured za šport, Ministarstvo turizma i Ministarstvo kulture	Hrvatska turistička zajednica, Hrvatski športski muzej, HOO, HPO, HSSG, HŠSS, HASS, nacionalni športski savezi i druge pravne osobe iz sustava športa

Izvor: Nacionalni program športa 2019.-2026., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_07_69_1394.html

Tablica prikazuje odabrane ciljeve iz Nacionalnog programa (2019.) čije bi ostvarivanje pružilo potporu u razvoju sportskog turizma u RH. Jedan od njih je opći cilj 2 koji se fokusira na unaprjeđenje zdravstveno usmjerenog tjelesnog vježbanja i povećanje promocijske vrijednosti športa, a unutar njega, kako jedan od posebnih ciljeva naznačen je poseban cilj 2.1. Poticati zdravstveno usmjereno tjelesno vježbanje. Kao jedan od načina ostvarenja ovog cilja ističe se poticanje stanovništva na tjelesnu aktivnost što bi se trebalo ostvariti poticanjem provođenja programa rekreativnog bavljenja športom u turizmu. Nositelji aktivnosti su Ministarstvo

turizma (sada Ministarstvo turizma i sporta) i udruženja u sportu, a provoditelji jedinice lokalne područne i regionalne samouprave. Još jedna od mjera za postizanje istog cilja je poticanje međunarodne suradnje u području športa, a aktivnost koja bi ovo omogućila je povezivanje područja kulture s područjem športa, čiji je pokazatelj osigurano očuvanje športske baštine. Nositelji aktivnosti su Ministarstvo kulture (sada Ministarstvo kulture i medija) i Hrvatski športski muzej, a provoditelj Hrvatski športski muzej. Poseban cilj 6.3. Jačati upravljačke i administrativne kapacitete dionika u sustavu športa kao dio općeg cilja 6. Unaprijediti sustav upravljanja u športu definira poticanje međunarodne suradnje u području športa kao jednu od mjera ostvarenja. Aktivnost koja bi to djelomično omogućila je poticanje organizacije i promocije međunarodnih športskih natjecanja u Hrvatskoj čiji su nositelji Središnji državni ured za sport, Ministarstvo turizma (sada Ministarstvo turizma i sporta), Ministarstvo kulture (sada Ministarstvo kulture i medija), a provoditelji HTZ, Hrvatski športski muzej, HOO, HPO, HSSG, HŠSS, HASS, nacionalni športski savezi i druge pravne osobe iz sustava športa.

Promatrajući ove istaknute ciljeve i njihovom usporedbom s klasifikacijom sportskog turizma koju daje Gibson, vidljivo je kako su postavljene aktivnosti usmjerene na sve tri kategorije sportskog turizma: aktivni, događajni i nostalgичni.

Trenutno su u izradi Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine, a njihovim donošenjem postaviti će se smjer razvoja hrvatskog turizma u sljedećem desetljeću. Ministarstvo turizma i sporta najavilo je kako je prioritet razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma.⁴ U Strategiji i Nacionalnom planu će biti definirana vizija razvoja turizma, pojašnjene potrebe međusektorske suradnje važne za njeno ostvarenje i politike rada Ministarstva u nadolazećem razdoblju koje će omogućiti kvalitetniju implementaciju donesenih mjera i postavljenih ciljeva. Strategiji razvoja održivog turizma do 2030. godine prethodila je Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine. Kako nova Strategija još nije završena, u nastavku rada bit će prezentirane najvažnije informacije iz Strategije razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine (2013.) koje se odnose na sportski turizam.

Cikloturizam, golf turizam i pustolovno-sportski turizam navedeni su kao proizvodi s izraženom perspektivom razvoja. Osim u ponudi prirodnih atrakcija i kulturnih sadržaja, Hrvatska svoje resurse ne koristi na adekvatan način, odnosno ne iskorištava svoje potencijalne

⁴ Ministarstvo turizma i sporta, Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, <https://mint.gov.hr/strategija-razvoja-odrzivog-turizma-do-2030-godine/11411>

konkurentne prednosti. Naglašen je, između ostalog nedostatak centara sportskog turizma, terena za golf, kvalitetnih biciklističkih staza i popratnih sadržaja koji bi mogli poboljšati poziciju Hrvatske na tržištu sportskog turizma. Strategija prognozira daljnji rast cikloturizma i pustolovno-sportskog turizma potaknut trendovima aktivnog i okolišno osviještenog odmora. Predviđa i rastuću važnost diverzifikacije proizvoda i kombinacije proizvoda sportskog turizma s proizvodima ostalih oblika turizma, poput gastronomskog, kulturnog i zdravstvenog turizma.

Kao jedna od prioritarnih osi razvoja proizvoda spominje se diverzifikacija ponude smještaja pri čemu bi došlo do tematiziranja objekata od čega bi neki objekti bili fokusirani na sportski turizam. U okviru golf turizma cilj je bila izgradnja 30 golf igrališta većinom rekreativnog karaktera s posebnim naglaskom na visoku kvalitetu, okolišnu održivost i integriranost s ostalim dostupnim turističkim sadržajem. Kako bi se poboljšala konkurentnog cikloturizma, Strategija je za cilj postavila izradu Programa razvoja cikloturizma, opremanje postojećih i novih staza signalizacijom i popratnim sadržajima te razvoj natjecanja i manifestacija na nacionalnog i međunarodnoj razini. Za razvoj pustolovnog i sportskog turizma potrebno je uspostavljanje sustava standarda koje moraju zadovoljavati sportski centri, profiliranje nekoliko destinacija za bavljenje pojedinim sportovima i organizacija natjecanja i manifestacija na svim razinama.

Kako bi se što kvalitetnije ostvarili ciljevi postavljeni u Strategiji (2013.), donesen je detaljan popis mjera turističke politike koji se sastoji od 26 mjera, a sportski turizam najvažnije su mjere 17- Akcijski plan razvoja golf ponude, 18- Program razvoja cikloturizma i mjere 19 i 20- usklađivanje sustava obrazovanja u ugostiteljstvu s potražnjom i nacionalni program cjeloživotnog učenja za djelatnike u turizmu koje bi, pružanjem edukacijskih programa, povećalo kvalitetu turističkih radnika. Donošenjem Strategije osnovano je i Međuministarsko stručno vijeće za turizam koje ima za cilj povezivanje svih dijelova gospodarstva koji utječu na razvoj turizma i provedbu Strategije (2013.) zbog heterogenosti i interdisciplinarnosti turizma.

4. SPORTSKI TURIZAM U SPLITU

4.1. Čimbenici koji su utjecali na razvoj sportskog turizma u Splitu

Nekoliko je čimbenika koji su doveli do razvoja i trenutnog stanja sportskog turizma u gradu Splitu od kojih se mogu izdvojiti važnost Splita za Republiku Hrvatsku i hrvatski turizam, zatim uspjesi splitskih sportaša na elitnoj razini, potrebni resursi za odvijanje sportskog turizma i

organizacija sportskih manifestacija u gradu. Ovi će čimbenici biti detaljnije objašnjeni u nastavku rada.

4.1.1. Značenje Splita za Republiku Hrvatsku i hrvatski turizam

Split je drugi grad po veličini u Republici Hrvatskoj i najveći grad u Dalmaciji, središte Splitsko – dalmatinske županije.⁵ Po popisu stanovništva iz 2021. godine, na administrativnom području grada Splita živi 161 312 stanovnika. Split se sastoji od 27 kotara i 7 naselja: Donje Sitno, Gornje Sitno, Kamen, Slatine, Srinjine, Stobreč i Žrnovnica.⁶ Grad ima dugačku povijest koja počinje njegovom izgradnjom na prijelazu iz trećeg u četvrto stoljeće od kada se širi i poprima svoj sadašnji oblik.⁷ Važno je prometno čvorište o čemu svjedoče podaci Lučke uprave Split i zračne luke Split. Kroz luku Split rekordne 2019. godine prošlo je više od 5,6 milijuna putnika i 2,9 milijuna tona tereta, a kroz zračnu luku više od 3,3 milijuna putnika. Split je poznato turističko središte, a najznačajnija godina za priznanje Splita kao destinacije značajne na globalnoj razini je 1979. kada UNESCO uvrštava povijesni kompleks Splita s Dioklecijanovom palačom na popis svjetske baštine. 2019. godine Split je posjetilo oko 943 tisuće turista koji su ostvarili 2,75 milijuna noćenja⁸ od ukupno 19,56 milijuna dolazaka i 91,24 milijuna noćenja koliko ih je zabilježeno u Republici Hrvatskoj. Osim brojnih kulturnih atrakcija i sadržaja koje pruža posjetiteljima, poznat je i kao kupališna destinacija, po prirodnim ljepotama, zabavnim sadržajima, gastronomskoj raznolikosti i sportskim događanjima i sadržajima. Razvojem turizma u Splitu upravlja Turistička zajednica grada Splita s lokalnom administracijom.

4.1.2. Značajni uspjesi splitskih sportaša

U Splitu danas djeluje više od 230 sportskih klubova, ustanova i društava okupljenih u Splitski savez športova – SSS. Savez ujedinjuje klubove gotovo 60 različitih sportova, od kojih je 35 olimpijskih. Sport je važan dio života grada Splita, a zahvaljujući uspjesima postignutima od 1929. godine nosi nadimak „najsportskijeg grada na svitu“. Te su godine splitski klubovi Labud, Jadran, Hajduk i Gusar bili prvaci države u jedrenju, plivanju, nogometu i veslanju. Brojni su uspjesi splitskih sportskih klubova poput:

- HNK Hajduk⁹ (osnovan 1911.) – 18 državnih prvenstava, 16 nacionalnih kupova, 3 puta sudionik četvrtfinala Lige prvaka

⁵ Grad Split, o gradu, <https://www.split.hr/o-splitu/o-gradu>

⁶ Grad Split, Gradski kotari, <https://www.split.hr/gradska-uprava/kotari-i-mjesni-odbori/gradski-kotari>

⁷ Grad Split, Povijest grada, <https://www.split.hr/o-splitu/povijest-grada>

⁸ TZ Split, 2019. godina, <https://visitsplit.com/hr/3844/2019-godina>

⁹ HNK Hajduk, Najveći uspjesi, <https://hajduk.hr/klub/uspjesi>

- KK Split¹⁰ (osnovan 1945., mijenjao imena: Hajduk, Split, Jugoplastika, Pop 84, Slobodna Dalmacija i Croatia osiguranje) – 7 državnih prvenstava, 10 državnih kupova, trostruki uzastopni prvak Europe
- VK Jadran¹¹ (osnovan 1920.) – 9 državnih prvenstava, 2 COMEN (Meditranska) kupa, 2 kupa prvaka

Osim ovih, zapažene su rezultate na nacionalnoj, europskoj i svjetskoj razini ostvarili sportaši klubova JK Labud, VK Gusar, VK Pošk, JK Mornar kojima se posljednjih godina pridružuje i TK Marjan.

Splitski sportaši na svim su Olimpijskim igrama od 1948. do 2021. godine osvajali odličja. Više od 200 sudionika Olimpijskih igara bili su splitski sportaši, a njih 78 osvojilo je 98 medalja u 11 sportova: nogometu, rukometu, košarci, vaterpolu, veslanju, plivanju, jedrenju, tenisu, atletici, taekwondo-u i dizanju utega.¹² Ovim je medaljama potrebno dodati i stotine osvojenih europskih i svjetskih odličja. Od vrhunskih splitskih sportaša ističu se:

- Blanka Vlašić – dvostruka svjetska prvakinja u skoku u vis, dvostruka osvajačica Dijamantne lige, dvostruka osvajačica olimpijskih medalja i europska prvakinja
- Goran Ivanišević – osvajač Wimbledon-a i dvostruki osvajač olimpijskih medalja
- Toni Kukoč – dvostruki osvajač olimpijskih i svjetskih medalja, četverostruki osvajač europskih medalja, član FIBA-ine kuće slave
- Dino Rađa – osvajač 2 olimpijske, 5 europskih i svjetske medalje, član Košarkaške kuće slavnih

Najistaknutiji splitski sportaši našli su svoje mjesto u Kući slave splitskog sporta koja predstavlja temelj budućeg Muzeja sporta u Splitu.

4.1.3. Organizacija sportskih manifestacija u Splitu

Split je grad s iskustvom organizacije sportskih manifestacija na svim razinama. Na primjeru manifestacija organiziranih u Splitu mogu se prepoznati i pozitivni i negativni učinci koje organizacija ovakvih događaja može ostaviti u destinaciji.

Prvi veliki međunarodni sportski događaj organiziran u Splitu bile su VIII Mediteranske igre – MIS koje su se održale od 15. do 29. rujna 1979. godine. Na Igrama se natjecalo 2408 sportaša

¹⁰ KK Split, Pokali i prvenstva, <https://kk-split.com/pokali-i-prvenstva/>

¹¹ VK Jadran, Povijest, <https://vkjadransplit.hr/povijest/>

¹² Audioguide, <https://www.audioguide.hr/museum/0/0>

iz 14 mediteranskih zemalja: Alžira, Egipta, Francuske, Grčke, Italije, Jugoslavije, Libanona, Malte, Maroka, Monaka, Sirije, Španjolske, Tunisa i Turske u 25 sportova i 186 disciplina, najviše do tad. Split je bio kandidat i za organizaciju Igara 1975., ali je ta kandidatura bila neuspješna. Splitu je ipak obećana organizacija 1979. što se i ostvarilo. Kako bi se organizirale što kvalitetnije i kako bi se pokazala sva sportska, kulturna i gospodarska dostignuća, osnovani su Komitet, Direkcija i Izvršni komitet VIII mediteranskih igara. Takav je projekt zahtijevao organizaciju u raznim poljima pa je Direkcija bila podijeljena na sektore i to sektore za: sport i tehnologiju, uslužne djelatnosti, izgradnju objekata, financijske poslove, marketing i propagandu i tajništvo. Na Igrama je sudjelovalo oko 2000 volontera, a sportski su događaji bili popraćeni i kulturnim izvedbama. Organizacija igara zahtijevala je značajna financijska sredstva koja su se osiguravala iz raznih izvora: uz pomoć solidarnosti socijalističkih republika i autonomnih pokrajina, igara na sreću, Općina disperzije Igara (još je 8 gradova bilo uključeno u organizaciju: Hvar, Makarska, Omiš, Sinj, Supetar, Šibenik, Trogir i Zadar), nekolicine nogometnih klubova, SR Hrvatske, prava emitiranja, pokroviteljstva i sponzorstva. Sponzorstva su uključivala 4 razine: zlatni, srebrni, brončani sponzor i sponzor, a titule su dobivali ovisno o uplaćenom iznosu te su se njihova prava na temelju toga razlikovala. Još su jedna vrsta sponzora bili „Domaćini ekipa i sportova“, a takva su sponzorstva bila ponuđena domaćim organizacijama, sastavljena od 3 segmenta i ograničena brojnošću obzirom na broj delegacija i sportova: domaćin inokipe, domaćin sporta i domaćin jugoslavenske reprezentacije. U organizaciji Igara sudjelovali su i dobavljači na 4 razine: ekskluzivni, super, extra i stalni dobavljači koji su se razlikovali po vrijednosti specijalnih popusta i davanja za Igre. Mediteranske igre su u Splitu dovele do izgradnje brojnih sportskih objekata koji su do tada nedostajali: stadiona i kompleksa bazena Poljud, velike i male dvorane na Gripama, dvorane za borilačke sportove na Gripama, streljane u Stobreču, a uz to su renovirani stadion RNK Split, košarkaška dvorana na Gripama i teniski tereni na Firulama. Osim moderne sportske infrastrukture, grad je dobio i putnički terminal u zračnoj luci, terminal u gradskoj luci, prodajni centar Koteks, obnovljeno je Hrvatsko narodno kazalište, napravljen je tunel na Marjanu, poboljšana je elektrodistribucijska i telekomunikacijska mreža i vodovodni sustav. Organizacija ovog događaja nije imala utjecaja samo na splitski sport, nego i unaprijedila i modernizirala život lokalnog stanovništva te zato Mediteranske igre u Splitu i danas simboliziraju razvoj.

Već dvije godine nakon Mediteranskih igara u Splitu je organizirano Prvenstvo Europe u plivanju, vaterpolu, skokovima u vodu i sinkroniziranom plivanju 1981. Sportska natjecanja

održavala su se na bazenu Poljud koji se izgrađen za potrebe MIS-a i novoizgrađenom modernom olimpijskom bazenu POŠK u uvali Zenta.

1990. godine je u Splitu organizirano Europsko prvenstvo u atletici. Prvenstvo je otvoreno 26. kolovoza, a zatvoreno 2. rujna i odvijalo se na stadionu Poljud. Na natjecanjima su sudjelovala 952 sportaša iz 33 zemlje u 43 različite discipline.

Hrvatska je 2009. godine bila domaćin Svjetskog prvenstva u rukometu, a utakmice su se održavale u 7 gradova: Splitu, Zadru, Puli, Poreču, Varaždinu, Zagrebu i Osijeku. Prvenstvo je trajalo od 16. siječnja do 1. veljače, a otvoreno je u Splitu u novoizgrađenoj Spaladium areni.¹³ Nastupalo je 25 reprezentacija, a prijenose utakmica gledalo je 293 milijuna ljudi. Gradnja nove Spaladium arene ipak nije donijela željene pozitivne učinke za grad poput objekata izgrađenih za potrebe MIS-a jer je ostala nedovršena i nije iskorišten njezin potencijal.

4.2. Stanje resursa sportskog turizma u Splitu

4.2.1. Prirodni resursi

Jedan od važnih preduvjeta za odvijanje sportskog turizma je bogatstvo prirodnih resursa na kojima se mogu razvijati sportske aktivnosti. Split ima mediteransku klimu s blagim zimama i vrućim ljetnima koja utječe na prirodne resurse koji su pogodni za razvoj sportskog turizma.

Na više od 300 hektara, zapadno od centra grada prostire se zaštićena park šuma Marjan, smještena na istoimenom poluotoku.¹⁴ Najviši vrh je na visini od 178 metara, a ime mu je Telegrin. Važnost Marjana za Split je višestruka. Prirodna je oaza usred grada bogata florom i faunom. Oko dvije trećine brda je pod vegetacijom koja je uvjetovana mediteranskom klimom. Zbog toga na Marjanu rastu masline, borovi, ljekovito i aromatično bilje, agave, hrastovi, smokve i druge vrste. Svoje stanište na Marjanu imaju brojne vrste sisavaca, vodozemaca, gmazova i ptica. Osim bogate prirodne, park šuma ima i veliku kulturnu baštinu; kamene kućice, crkve, suhozidi i botanički vrt sadržaji su koji se ovdje nalaze.¹⁵ Zbog ovoga je Marjan višestruko zaštićeno područje kao kulturno dobro: kulturni krajolik i kulturno povijesna cjelina. Marjan je omiljeno mjesto za trening i rekreaciju među stanovnicima. Uključuje plaže od kojih su najpoznatije Ježinac, Kašjuni, Bene i Prva voda, prirodne i trim staze za šetanje, trčanje i

¹³ Wikipedija, Svjetsko prvenstvo u rukometu-Hrvatska 2009., https://hr.wikipedia.org/wiki/Svjetsko_prvenstvo_u_rukometu_%E2%80%93_Hrvatska_2009.

¹⁴ Javna ustanova za upravljanje park šumom Marjan-Split, Prirodna baština, <http://www.marjan-parksuma.hr/prirodna-bastina/>

¹⁵ Javna ustanova za upravljanje park šumom Marjan-Split, Kulturna baština, <http://www.marjan-parksuma.hr/prirodna-bastina/>

vožnju bicikla, sportsko rekreacijski centar i street workout park Bene. Zbog raznolikosti reljefa Marjan posjeduje i penjalište koje privlači zaljubljenike u sportsko penjanje.¹⁶ Marjan je popularno mjesto među Splićanima, a sve je popularniji i među turistima što potvrđuje otvaranje Centra za posjetitelje Park – šume Marjan koji služi za davanje informacija i komercijalne djelatnosti. Osim toga, Javna ustanova Park šuma Marjan koja njim upravlja izdala je 2020. godine audio vodič za posjetitelje u sklopu projekta Marjan – brdo prošlosti, oaza budućnosti.¹⁷ Iako Marjan ima veliki potencijal za razvoj sportskog turizma, on još nije iskorišten.

U Splitu se nalaze brojni parkovi, zelene površine i plaže. Najpoznatije plaže u Splitu, uz one na Marjanu su Žnjan, Trstenik, Firule i Bačvice.¹⁸ Bačvice imaju najjaču vezu sa sportom jer su sa svojom pješčanom podlogom i plitkim morem mjesto nastanka picigina, sporta koji je zbog svoje jedinstvenosti proglašen kulturnim dobrom. More je važan resurs za odvijanje brojnih sportova na vodi koji imaju dugu tradiciju u Splitu.

Donje Sitno, Gornje Sitno, Srinjine i Žrnovnica su naselja u sastavu Splita koja se nalaze na obroncima i u podnožju planine Mosor, pa su zato prirodni resursi ovog područja veliki. Mosor je planina koja privlači profesionalne i amaterske planinare zbog raznolikosti staza, a na području Sitno Gornjeg nalazi se planinarski dom Umberto Girometta i planinarsko sklonište Vickov stup na 1325 metara nadmorske visine. U blizini se nalazi planinski vrh Veliki Kabel, najviši vrh Mosora. Do Zvezdanog sela Mosor koje se također nalazi u sklopi Sitno Gornjeg, kao i do planinarskog doma moguće je doći i biciklom. Osim zbog očuvane prirode, Mosor je atraktivan i zbog pogleda koji pruža uspon. Naime, zbog svoje visine i blizine obale, pruža se pogled na Split i okolne otoke. Razvojni potencijali planine za razvoj sportskog turizma su veliki, ali nisu vrednovani i iskorišteni na mogući način.

4.2.2. Sportski objekti

Najpoznatiji sportski objekt u Splitu je gradski stadion Poljud izgrađen 1979. godine za potrebe Mediteranskih igara, a služi kao stadion HNK Hajduk. Projektirao ga je arhitekt Boris Magaš na način da se uklapa u okolni prostor i izgledom podsjeća na otvorenu morsku školjku. Zbog svoje vizualne jedinstvenosti i prepoznatljivosti uvršten je u registar zaštićenih kulturnih dobara

¹⁶ SPK Marulianus, Marjan, http://www.marulianus.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=1435&Itemid=19

¹⁷ Javna ustanova za upravljanje park šumom Marjan-Split, Audio vodič, <http://www.marjan-parksuma.hr/audio-vodic/>

¹⁸ TZ Split, Plaže, <https://visitsplit.com/hr/1222/plaze>

Republike Hrvatske.¹⁹ Kapacitet stadiona je 33987 sjedećih mjesta podijeljenih u 20 sektora.²⁰ Uz rub travnjaka nalazi se tartan staza za atletska natjecanja, a u samoj blizini nalaze se pomoćni tereni. Razvoj stadiona i HNK Hajduk kroz sportski turizam može teći kroz sve tri kategorije sportskog turizma koje predlaže Gibson (1998): događajni, nostalgичni i aktivni. Poljud je osim sportskih događaja primjerice Mediteranskih igara, Prvenstva Europe u atletici i Kupa kontinenata²¹ bio domaćin i glazbenih manifestacija: koncerata i festivala Ultra Europe.²² Mogućnosti za održavanje sportskih manifestacija su velike što je već dokazano, ali za kvalitetnu organizaciju potrebna je obnova stadiona zbog njegove starosti i korištenja. Stadion razvija potencijal kojeg ima kao mjesto nostalgичnog sportskog turizma kroz „HNK Hajduk Stadium Tour“ u kojem posjetitelji mogu obići prostorije stadiona i doznati informacije o njegovoj povijesti i povijesti kluba.²³ HNK Hajduk nudi i virtualnu turu stadiona zainteresiranima.²⁴ Još se jedan aspekt stadiona i kluba razvija u smjeru nostalgичnog sportskog turizma – kroz „The Rebel Tour“ koji organizira udruga Naš Hajduk u kojoj se s domaćim i stranim posjetiteljima prolaze mjesta u gradu povijesno važna za razvoj kluba.²⁵ Treća os razvoja sportskog turizma je aktivni sportski turizam koji još nije dovoljno razvijen. Trenutno posjetitelji mogu sudjelovati u adrenalinskoj turi na krovu stadiona koja uključuje skywalk koji je popraćen vođenom turom kroz koju posjetitelji uče o Splitu i Poljudu.²⁶

Javna ustanova Športski objekti Split – JUŠOS upravlja s 9 športskih centara na području Splita koji daju mogućnost bavljenja više od 20 sportova, a centri kojima upravlja i njihovi sadržaji su:

- Športski centar Gripe izgrađen je 1979. godine za potrebe Mediteranskih igara. Sastoji se od više dvorana. Velika dvorana ima kapacitet od 6000 gledatelja, a koristi se za brojne momčadske sportove i organizaciju sportskih i drugih događaja. Mala dvorana ima kapacitet od 1000 sjedećih mjesta, a ima slične funkcionalnosti kao velika, ali je primjerenija za manje događaje. Osim ove dvije, športski centar uključuje i specijalizirane dvorane: judo dvoranu, dvoranu za dizanje utega, 4 dvorane za različite borilačke sportove, boćalište i streljanu.

¹⁹ Registar kulturnih dobara RH, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-6644>

²⁰ HNK Hajduk, Stadion Poljud, <https://hajduk.hr/klub/stadion>

²¹ Grad Split, Predstavljen atletski Kup kontinenata, <https://www.split.hr/clanak/predstavljen-atletski-kup-kontinenata>

²² Grad Split, <https://www.split.hr/clanak/poceo-ultra-europe-festival>

²³ HNK Hajduk, Posjet Poljudu, <https://hajduk.hr/klub/stadion/posjet>

²⁴ HNK Hajduk, virtualna šetnja stadionom, <https://hajduk.hr/sadrzaj/stadion/virtualna-setnja/>

²⁵ Naš Hajduk, <https://st.nashajduk.hr/nh-tour-dispet-tura/>

²⁶ Skywalk Poljud, <https://skywalk-poljud.com/hr/>

- Športski centar Bazen Zvončac osim olimpijskog bazena s tribinama ima i teretanu.
- Športski centar Bazeni Poljud osim bazena sastavljen je od judo dvorane sa 150 mjesta, polivalentne dvorane sa 330 mjesta, gimnastičke dvorane sa 190 mjesta, kuglane sa 50 mjesta, dvorane za hrvanje, dvorane za boks, prostora za mačevanje i fitness centra. Š.C. Bazeni Poljud ima 4 bazena: olimpijski bazen sa 2000 mjesta, vaterpolo bazen sa 650 mjesta, vanjski bazen sa skakaonicom i bazen za neplivače.
- Sastavnice Centra za streljačke športove Stobreč su natkrivena streljana za zračno oružje, otvorena streljana za malokalibarsko oružje, otvorena streljana 25m, igralište za mali nogomet i dvorana za borilačke sportove.
- Tenis centar Firule ima zemljani teren s kapacitetom od 1500 mjesta s dvoranom, dodatnih 7 zemljanih terena, 2 betonska terena, teretanu i 2 teniska zida.
- Teniski tereni športsko rekreativnog centra Bačvice sastoje se od 2 zemljana teniska terena, 2 betonska teniska terena i teniskog zida.
- Športski centar Park Mladeži dom je RNK Split i atletskog kluba Split, a čine ga nogometno igralište s tartan stazom i ostalim sadržajima za atletiku s kapacitetom od 8000 gledatelja, dvorana za atletiku, bacalište, pomoćno nogometno igralište i teretana.
- Športski centar Pricviće nalazi se na području naselja Žrnovnica i sastoji se od jednog glavnog i 3 pomoćna nogometna terena.
- Športski centar Bazen Zenta u svom sastavu ima otvoreni bazen i terene za cageball i basket.

Na području Stobreča se nalazi golf teren sa 6 polja koji nije konkurentan u smislu valorizacije u okviru sportskog turizma zbog jake domaće i strane konkurencije. U Akcijskom planu golf ponude iz 2017. godine nije detaljno objašnjena buduća gradnja novih terena na ovom području, ali je geografskim prikazom planiranih golf igrališta s 18 i više polja u prostornim planovima vidljiva pozicija 2 takva terena u blizini Splita.

U radu je već spomenuta Spaladium arena koja se sastoji od velike i male dvorane. U skladu s potrebama događaja koji se organizira, broj sjedećih mjesta može biti prilagođen između 1200 i 12339. Uz malu dvoranu nalazi se fitness centar, a u sklopu arene su dva salona i dvije sale.

Uz ove navedene, u Splitu se nalaze i mnogi drugi sportski tereni i igrališta poput teniskih terena na Benama i teniskih terena klubova Pomak i Peka.

Osim spomenutih objekata koji mogu svoju primjenu pronaći u događajnom i aktivnom turizmu, potrebno je spomenuti adute koji svojim iskorištavanjem mogu proširiti ponudu

nostalgičnog sportskog turizma. Najvažniji od njih je Kuća slave splitskog športa koja se nalazi u kompleksu na Gričama. Tu su izloženi predmeti koji čuvaju priče o najvažnijim trenucima sporta u Splitu, trofeji koje su osvajali splitski klubovi, dresovi sportaša, sportska oprema, predmeti koji svjedoče o sportskim manifestacijama u Splitu te su prezentirana imena splitskih olimpijaca. U Kuću slavnih zadnjih godina nisu dodavana nova imena zbog neadekvatnog održavanja i organizacije, a nije bila otvorena javnosti, tek za Noć muzeja, pa je za daljnji razvoj potrebna obnova.²⁷ Ipak, važnost Kuće slave splitskog športa leži u činjenici da čuva informacije i uspomene na vrijedne trenutke splitskog sporta koji će jednog dana biti dio budućeg Muzeja splitskog sporta. Isto tako, potrebno je istaknuti važnost brončanih ploča na Zapadnoj obali koje su ispisane imenima splitskih osvajača olimpijskih medalja.²⁸ Na pločama se nalaze informacije o medalji, disciplini i godini održavanja Igrama što služi u edukaciji i kao podsjetnik na ostvarene uspjehe.

4.2.3. Ostali resursi sportskog turizma

Za kvalitetno odvijanje sportskog turizma u destinaciji, turistima je potrebno ponuditi različite komplementarne sadržaje. To se odnosi primjerice na spa i wellness centre, sportske i rekreacijske sadržaje u sklopu hotela kako bi ostali aktivni, ali se uspjeli odmoriti i opustiti. Kako bi kvalitetnije vježbali, razvijali se u sportu potrebne su dodatne aktivnosti poput odlazaka u teretanu i na bazene. Nakon bavljenja sportom, ljudi imaju potrebu za odmorom koji može biti fizički i psihički, a ostvariti se može wellness i spa uslugama i laganom tjelovježbom. Važnost ovakvih sadržaja u Splitu još je veća jer u destinaciji nema velikih sportskih resorta, koji omogućavaju bavljenje različitim sportovima bez odlaska s resorta, onda je cjelovita ponuda hotela vrlo važna kako bi gost imao što više željenih sadržaja na jednom mjestu. Split je specifična destinacija koja ima veliku sezonalnost, pa je ponuda različitog sadržaja dodatna motivacija kako bi imali i veću popunjenost izvan sezone. Većina hotela više kategorije u Splitu nudi slične sadržaje koji se odnose na teretane, spa usluge i wellness centar, 1 ili više bazena i organizaciju izleta koji uključuju rekreacijske aktivnosti. U nastavku su predstavljena 3 takva hotela.

Le Meridien Lav Split je hotel koji gostima nudi spa i wellness centar, fitness centar, vanjski i unutarnji bazen, privatnu plažu i poziciju pokraj marine. Ono što ovaj hotel izdvaja od drugih

²⁷ Slobodna Dalmacija, <https://slobodnadalmacija.hr/kolumne/zbog-nebrige-grada-kuca-slave-splitskog-sporta-postala-muzej-strave-zakazala-elektronika-na-cak-osam-od-24-stupa-namjestaj-ofucan-popis-star-nekoliko-godina-588107>

²⁸ TZ Split, Zapadna obala, <https://visitsplit.com/hr/1326/zapadna-obala>

je činjenica da ima 4 teniska terena što predstavlja vrijedni dodatak ponudi. Radisson Blue Resort & Spa u ponudi ima vlastitu plažu, wellness usluge, vanjski i unutarnji bazen, teretanu i sobu za jogu. Marvie Hotel & Health je hotel koji kombinira zdravstvene usluge s klasičnim uslugama hotela, pa je tako u sklopu hotela wellness centar, multidisciplinarna klinika, dental centar i unutarnji i vanjski bazen.

4.3. Redoviti i najavljeni sportski događaji

Mnogi sportski događaji imaju tradiciju odvijanja u Splitu. Različiti događaji imaju drugačiji opseg odaziva i popraćenost od strane javnosti. Neki od najpopularnijih događaja bit će prikazani u nastavku.

Jedriličarski klub Labud organizator je nekoliko važnih regata od kojih se ističu Mrdujska i Viška. Mrdujska regata²⁹ je najstarija regata u Hrvatskoj, a 2021. je imala svoje 90. izdanje. Tradicionalno se održava prvog vikenda mjeseca listopada. Brodice prolaze put od 22 nautičke milje od Splita do Mrduje, otočića između Šolte i Brača te se nakon okreta vraćaju natrag. Svake godine više stotina jedrilica sudjeluje, a najveći broj sudionika je zabilježen 2006. godine na 75. izdanju kada ih je bilo 312. Mrdujska regata uživa veliku zainteresiranost javnosti što se potvrđuje činjenicom da je Turistička zajednica grada Splita sponzor, Grad Split generalni pokrovitelj, a Slobodna Dalmacija medijski pokrovitelj događaja. Osim Mrdujske, JK Labud zajedno s JK Vis organizira i Višku regatu, a u organizaciji sudjeluju i Grad Vis i Turistička zajednica otoka Visa. Odvija se drugog vikenda u listopadu, a sudjeluje oko 150 plovila. 2021. godine organizirana je 77. put.³⁰ Odvija se u dvije etape: od Splita do Visa s prolaskom kroz Splitska vrata i natrag. Još su dvije regate s istim organizatorom zanimljive: Komiška regata³¹ koja se održava krajem svibnja i, a iza sebe ima 31. izdanje i Paiška³², u svibnju, koja je do sad održana dva puta.

Dvadeset godina dugu tradiciju ima Međunarodna veslačka regata Sveti Duje koja se održava povodom blagdana Sv. Dujma, zaštitnika grada Splita. Događaj se sastoji od 2 natjecanja: sveučilišne utrke i utrke veslačkih legendi. Na sveučilišnoj utrci sudjeluju ekipe sveučilišnih osmeraca iz cijele Europe, a druga regata okuplja splitske veslačke legende i legende veslanja sveučilišta Oxford i Cambridge, osvajače olimpijskog zlata.

²⁹ JK Labud, Mrdujska regata, <https://www.jklabud.hr/mrdujska-regata>

³⁰ JK Labud, Viška regata, <https://www.jklabud.hr/viska-regata>

³¹ JK Labud, Komiška regata, <https://www.jklabud.hr/komiska-regata>

³² JK Labud, Paiška regata, <https://www.jklabud.hr/paiska-regata>

Split maraton nastao je od Splitskog polumaratona, sportskog događaja koji se održava od 2001. godine u organizaciji Maraton kluba Marjan na volonterskoj bazi. Održava se u veljači, a već mu je određen datum sljedećeg izdanja, 26. veljače 2023. Osim maratona i štafetnog maratona, trči se polumaraton i Trofej Slobodne Dalmacije, utrka duga 5 kilometara. Atraktivnost maratona ogleda se u njegovoj ruti: počinje na Rivi, prolazi kroz sjevernu stranu grada, okružuje Marjan, prelazi južnu splitsku obalu do Duilova nakon čega slijedi okret i povratak na Rivu. Svake godine broj sudionika, posjetitelja i volontera raste. 2020. godine je u organizaciji sudjelovalo 530 volontera, broj trkača bio je 3890, a posjetitelja čak 11000. U utrci mogu sudjelovati svi, a trče i profesionalni maratonci. Zbog velikog odaziva i medijske popraćenosti Split maraton je izvrsna prilika za partnerstva, pokroviteljstva i sponzorstva. U utrcu su uključeni i Grad Split, Turističke zajednice grada Splita i Splitsko-dalmatinske županije.

Sportske igre mladih su najveća amaterska sportska manifestacija u Europi koja se održava već 26 godina. To je međunarodno natjecanje u kojem sudjeluju djeca od 6 do 18 godina. Natjecanje svoje početke ima u Hrvatskoj, a poslije se proširilo na Bosnu i Hercegovinu i Srbiju te je do sada sudjelovalo ukupno 2,5 milijuna djece. Organizatori predviđaju kako će 2022. godine na svim natjecanjima sudjelovati oko 250 000, od čega u Hrvatskoj 100 000 mladih. Natjecanja se organiziraju u 10 sportova: malom nogometu, odbojci, rukometu, košarci, graničaru, atletici, odbojci na pijesku, tenisu, stolnom tenisu i šahu. Ukupno je pet razina natjecanja: gradska, županijska, regionalna, državna i međunarodna. Državna i međunarodna završnica održavaju se u Splitu. Na međunarodnoj završnici održanoj od 17. do 21. kolovoza 2021. godine sudjelovalo je više od 1000 djece.³³ 2022. godine državna završnica se održava u razdoblju od 25. srpnja do 13. kolovoza, a međunarodna završnica od 16. do 18. kolovoza.

Za 2022. godinu planirano je nekoliko međunarodnih sportskih manifestacija u Splitu od kojih se ističu teniski turniri i Europsko prvenstvo u vaterpolu.

U organizaciji hrvatskog teniskog saveza i tenis kluba Split 1950 organiziraju se 3 turnira u 2022. godini. Turniri se održavaju na teniskim terenima na Firulama. Prvi turnir je ATP Challenger Split Open koji traje od 18. do 24. travnja, zatim slijedi muški ITF turnir od 25. travnja do 1. svibnja, a u razdoblju od 2. do 8. svibnja na rasporedu je ženski ITF turnir. U

³³ TZ Split, Međunarodna završnica Plazma sportskih igara mladih, <https://visitsplit.com/hr/5271/medunarodna-završnica-plazma-sportskih-igara-mladih>

organizaciji sudjeluju Grad Split, Ministarstvo turizma i sporta, Splitsko-dalmatinska županija i Turistička zajednica grada Splita.³⁴

Europsko seniorsko prvenstvo u vaterpolu 2022. održava se u Splitu. Utakmice prvenstva će se odvijati u Spaladium areni od 27. kolovoza do 10. rujna. Natjecat će se 12 ženskih reprezentacija od 27. kolovoza do 9. rujna i 16 muških reprezentacija od 29. kolovoza do 10. rujna.

4.4. Okvir za budući razvoj sportskog turizma u Splitu

Različite organizacije, institucije i dokumenti će utjecati na smjer razvoja sportskog turizma u Splitu. Kroz svoj rad Ministarstvo turizma i sporta, Hrvatska turistička zajednica, Grad Split, Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije, Turistička zajednica grada Splita, organizacije u sportu, turizmu i povezanim djelatnostima i partneri svih navedenih mogu direktno i indirektno utjecati na kvalitetu i smjer razvoja sportskog turizma u Splitu. Osim već spomenutih dokumenata, Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine, Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine i Nacionalnog programa športa 2019.-2026. (2019.) koji svoju primjenjivost imaju na nacionalnoj razini, postoje dokumenti koji su fokusirani na područje Splita ili Splita i okolice.

Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije (2017.-2027.) sa strateškim i operativnim planom marketinga (2018.) izradio je Institut za turizam na poziv Turističke zajednice Splitsko-dalmatinske županije. Kao jedan od programa unaprjeđenja javne komunalne infrastrukture istaknuta je važnost unaprjeđenja sportske infra i suprastrukture. Unutar ovog programa naznačeni su postojeći dobri uvjeti koje županija ima za odvijanje aktivnosti sportskog turizma koje koči nedovoljna sportska infrastruktura, a kako bi se problem potrebno je dati prednost izgradnji polivalentnih dvorana za različite sportove. Jedan od projekata je razvoj turizma aktivnosti, pri čemu je naglašena prikladnost cijelog područja županije za razvoj brojnih sportsko-rekreativnih aktivnosti različitih intenziteta. Potrebno je uspostaviti sustav informiranja i odrediti zone pogodne za bavljenje pojedinim aktivnostima kako bi došlo do napretka. Unutar matrice turističkih proizvoda županije, sportski turizam ima srednju atraktivnost i nisku konkurentnost koju treba unaprijediti. Pregledom turističkih proizvoda prema turističkim klasterima županije, planinarenje ima poziciju primarnog, sportski turizam sekundarnog, a cikloturizam i golf turizam tercijarnog turističkog proizvoda Splitske rivijere. Za daljnji razvoj sportskog turizma dani su sljedeći naputci: identificirati resurse,

³⁴ TZ Split, Tennis spring break, <https://visitsplit.com/hr/5606/split-tennis-spring-break>

osvijestiti sve dionike o mogućnostima razvoja, povećati turističke efekte koje imaju sportska natjecanja, dovršiti biciklističke staze i osmisliti različite planinarske rute.

U izradi je plan razvoja Splita – Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine u kojoj će također biti dane određene smjernice razvoja turizma u gradu što će dati naznake o položaju i važnosti sportskog turizma u cjelokupnom turističkom razvoju grada.³⁵

U sklopu EU projekta Split – mjesto dodira sporta i kulture donesen je Strateški plan brendiranja integriranog programa Splita kao grada sporta i kulture (2019). Jedan od prioriteta je unaprjeđenje turističke ponude s ciljem razvoja održivijeg turizma koji podrazumijeva cjelogodišnji turizam bez izražene sezonalnosti i prostorne koncentriranosti, što se može postići razvojem sportskog turizma čije bi se aktivnosti trebale realizirati kroz cijelu godinu, a najmanjim intenzitetom za vrijeme ljetne sezone. Prema ovom Planu, sportski turizam trenutno je jedan od tercijarnih turističkih proizvoda grada, a do 2025. godine trebao bi biti sekundarni. Plan (2019.) donosi viziju brenda Splita kao grada sporta i kulture koju definira: „Split sa svojom urbanom aglomeracijom je energična i sunčana destinacija koja posjetitelju pruža doživljaj koji spaja kulturu življenja i uspjeha u suvremenom vremenu.“ U izjavi o viziji pojam uspjeha vezuje se uz uspjehe splitskih sportaša i važnost bavljenja sportom. Kako bi se dobilo stvarno stanje grada Splita, za potrebe izrade Strateškog plana provedene su ankete i fokus grupe. Ispitanici su na pitanje o najpoželjnijim događajima za razvoj Splita kao destinacije sportskog turizma dali ove najčešće odgovore: maraton, prvenstvo u piciginu, regate, sportski kampovi za mlade, nogometne utakmice, sportske igre mladih i sportski kongresi. Strateški plan (2019.) predlaže održavanje sportskih događaja izvan glavne turističke sezone na način da traju više dana i da uključuju sporedne programe koji kombiniraju proizvode komplementarnih vrsta turizma. Plan (2019.) daje prednost održavanju većih sportskih manifestacija naspram manjima jer imaju veće učinke i mogu biti glavni motiv dolaska u destinaciju.

4.5. SWOT analiza

SWOT analizom obuhvaćeni su pozitivni i negativni vanjski i unutarnji faktori koji utječu na stanje sportskog turizma u Splitu. Ti faktori podijeljeni su u 4 grupe: snage, slabosti, prilike i prijetnje. Analizom ovih čimbenika dobiva se trenutno stanje koje pomaže u identifikaciji slabijih područja, slabosti, kako bi se određenim aktivnostima na njih moglo utjecati i pretvoriti ih u snage te kako bi se prigrlili pozitivni elementi vanjskog okoliša i minimizirali negativni.

³⁵ Grad Split, <https://www.split.hr/strategija-razvoja-grada/o-strategiji-razvoja-grada-splita-do-2030-godine>

Tablica 7: SWOT analiza sportskog turizma u Splitu

SNAGE	SLABOSTI
Postojeća prepoznatljivost Splita kao turističke destinacije Tradicija bavljenja sportom u Splitu Brojnost sportskih objekata Postojanje prirodnih resursa za razvoj sportskog turizma Mogućnost cjelogodišnjeg bavljenja sportom Uspjesi splitskih sportaša i klubova Iskustvo u organiziranju velikih sportskih manifestacija Brojnost redovito organiziranih sportskih događaja Postojanje strateških dokumenata koji utječu na razvoj sportskog turizma Potpora Grada i Turističke zajednice sportskim manifestacijama Postojanje turističke suprastrukture	Zastarjelost sportskih objekata Sezonalnost Image Splita kao destinacije kulturnog i 3S turizma Nedovoljna diverzifikacija turističke ponude Nedovoljna iskorištenost sportskih objekata Neiskorištenost potencijala koje imaju sportske manifestacije u kontekstu turističkih efekata Nedovoljna iskorištenost prirodnih resursa u turističke svrhe Nedostatana povezanost dionika iz područja turizma i sporta
PRILIKE	PRIJETNJE
Rast ukupnog globalnog turističkog kretanja Diverzifikacija želja i potreba turista Promjene u životnom stilu, fleksibilnije radno vrijeme koje dozvoljava putovanja u bilo kojem dobu godine Rast osviještenosti turista, želja za okolišno održivijim putovanjima i aktivnim odmorom	Nestabilnost turističkog sustava koji je osjetljiv na vanjske utjecaje Nepovoljni ekonomski trendovi u svijetu Velika globalna konkurencija, postojanje već prepoznatljivih destinacija sportskog turizma

Izvor: izrada autorice

5. RAZVOJNI POTENCIJALI SPORTSKOG TURIZMA U SPLITU

Split je grad bogat potrebnim resursima za razvoj sportskog turizma, međutim oni su trenutno nedovoljno ili potpuno neiskorišteni u tom smislu. Ugodna klima za bavljenje sportskim aktivnostima na otvorenom i dovoljno sportskih objekata prikladnih za dvoranske sportove pretpostavka su za cjelogodišnji razvoj koji bi imao potencijal za smanjenje problema vršne turističke sezone. Zato posebnu pozornost treba dati aktivnostima koje se ne odvijaju u ljetnim mjesecima. Također je poželjno da se razvijaju različite vrste sportskog turizma, ali promišljeno, tako da se fokusira na nekoliko ključnih aktivnosti u kojima Split ima nekakve konkurentske prednosti te da se obrati pozornost na organizaciju aktivnosti u kojima mogu sudjelovati turisti različitih dobnih skupina i aktivnosti za profesionalne i amaterske sportaše.

U okviru aktivnog turizma primjerice moguće je stavljanje težišta na teniske turnire i kampove. Turniri se mogu kao što je i do sada bio slučaj organizirati u proljetnim mjesecima, u razdoblju predsezone, a ljetni kampovi za djecu i mlade mogu biti organizirani osim za vrijeme ljetnog odmora učenika i tijekom proljetnog i zimskog odmora čime bi se aktivnosti vezane uz tenis održavale tijekom različitih dijelova godine. Split ima potrebnu infrastrukturu i suprastrukturu za organizaciju turnira i kampova, a to potvrđuju uspjesi splitskih tenisača i prethodna organizacija sličnih događaja. Osim teniskih, kampovi mogu biti primjerice i nogometni i

košarkaški. Ovi sportovi imaju veliku popularnost, a splitski nogometni i košarkaški klubovi imaju i dugu i uspješnu povijest što je privlačni faktor za sudionike kampova. Igrališta i dvorane za odvijanje svih aktivnosti postoje, a sami kampovi mogu biti organizirani u sličnim terminima kao i teniski, odnosno za vrijeme školskih odmora učenika tijekom godine. Postoji mogućnost organiziranja kampova i za ostale sportove, primjerice borilačke sportove u kojima splitski sportaši bilježe velike uspjehe te za koje postoje specijalizirane dvorane u gradu. Kako bi se ovi kampovi organizirali potrebna je suradnja klubova i Turističke zajednice koji bi se sastavio privlačan proizvod i kvalitetna promocija. Jedriličarske regate također mogu biti temelj produženja turističke sezone. Komiška i Paiška kroz travanj i svibanj odličan su način za otvaranje, a Mrdujska i Viška, s dugogodišnjom tradicijom, za zatvaranje sezone regata u Splitu. Mrdujska i Viška regata trenutno su atraktivnije, ali pozivanjem njihovih sudionika na Komišku i Paišku regatu moguće je povećati njihovu prepoznatljivost, što bi učvrstilo Split kao poželjnu destinaciju za jedriličare. Kod organiziranja ovih regata, potrebna je komunikacija i koordinacija s Turističkim zajednicama na otocima do kojih se jedri. Split maraton je događaj koji potvrđuje kako je u Splitu moguća cjelogodišnja organizacija sportskog turizma, s obzirom na to da se organizira u veljači. Maraton je atraktivan zbog svoje rute i sudjelovanja uspješnih maratonaca, a pojačanom promocijom moguće je privlačenje većeg broja trkača, pogotovo zbog mogućnosti sudjelovanja u kraćim utrkama u kojima može sudjelovati širi krug ljudi. Veliki potencijal za razvoj aktivnog sportskog turizma nudi park šuma Marjan. Ovdje je moguće organiziranje natjecanja u sportskog penjanju na već postojećem penjalištu i to u zimskim mjesecima. Split skupa s Marjanom može biti idealno mjesto zimskih priprema sportskih ekipa jer nudi prostor za trčanje, vožnju bicikli i trening na otvorenom. Dakako, u tom slučaju valja voditi računa o sportu za koji su namijenjene pripreme, ali Split sportašima može ponuditi najam različitih igrališta i dvorana i smještaj u hotelima visoke kategorije. Pripreme profesionalnih sportaša donose velike koristi za destinaciju što je potvrđeno na primjeru Antalyje, ali za razliku od te destinacije Split nema toliki broj smještajnih objekata visoke kategorije i sportskih objekata koji bi mogli primiti veći broj ekipa istovremeno. Kvalitetnim planiranjem i iskorištavanjem postojećih resursa ipak je moguće organizirati zimske pripreme profesionalnih momčadi, ali u manjoj brojnosti. Kako bi se aktivnosti sportskog turizma i prostorno disperzirale, moguće je iskorištavanje potencijala planine Mosor. Zbog klime koja prevladava na ovom području, planinarenje se može odvijati u proljeće i jesen. Za razvoj sportskog turizma, potrebna je suradnja s okolnim općinama i Turističkom zajednicom Splitsko-dalmatinske županije jer se planina proteže na velikom području te informiranje planinara. U tu svrhu moguća je izrada aplikacijskog rješenja koje bi imalo mogućnost davanja

informacija o planini i lokacijskih usluga, kao i ucrtane rute, vrhove, planinske domove i ostale sadržaje. Sportske igre mladih jedan su od načina kako se sportski turizam može razvijati i ljetnim mjesecima. Iako već sada imaju međunarodni karakter, daljnjim širenjem na pojedine susjedne zemlje, ali i dodavanjem novih sportova u program natjecanja moguće je povećati njihovu masovnost i popularnost. Tako bi se produžilo razdoblje održavanja državne i međunarodne završnice u Splitu i u glad privukao veći broj djece i mladih. S obzirom na trenutno stanje resursa potrebnih za golf i biciklizam, nije moguće njihovo ozbiljnije razvijanje u turističke svrhe, međutim to ne znači da nije moguće planiranje aktivnosti koje bi u budućnosti to omogućile. Izgradnja većih golf terena u Splitu i okolici, postavljanje, opremanje i označavanje biciklističkih staza i pripremanje smještajnih objekata na potrebe takvih turista su aktivnosti koje se mogu odvijati u sljedećim godinama, a koje bi Split učinile konkurentnijim na području golf i cikloturizma.

Za razvoj događajnog sportskog turizma prvo je potrebno donijeti odluku između svih aktera na kakve se događaje Split želi fokusirati. Velike i manje sportske manifestacije imaju različite pozitivne i negativne učinke. Dok neki autori pišu o većoj pozitivnoj konotaciji manjih sportskih događaja, Strateški plan brendiranja integriranog programa Splita kao grada sporta i kulture (2019.) ističe upravo veće događaje kao one koji bi Splitu donijeli veću korist. Ukoliko se odluči sa se grad želi fokusirati na organizaciju većih događaja, posebice onih u kojima se natjecanja održavaju u više sportova, potrebna je kvalitetna obnova i modernizacija postojećih sportskih objekata. To se odnosi na obnovu gradskog stadiona Poljud, završetka Spaladium arene i utvrđivanja stanja svih ostalih sportskih objekata u kojima bi se takvi događaji održavali te po potrebi njihove obnove. Pri izboru mogućeg sportskog događaja potrebno je što je veće moguće iskorištavanje već postojećih kapaciteta, kako sportskih tako i smještajnih za sportaše, njihovu pratnju, novinare i posjetitelje. Ako se odluči da postojeći kapaciteti nisu dostatni za organizaciju, gradnju novih treba uzeti s oprezom, potrebno je uzeti u obzir korištenje novoizgrađenih objekata nakon što taj sportski događaj prođe i odrediti njegovu isplativost. U Splitu je zasad spomenuta želja za organiziranjem Europskih igara 2027. godine što će biti četvrto izdanje tog događaja.³⁶ To je natjecanje u kojem se sportaši iz 50 zemalja natječu u 20 sportova. Split ima mogućnost biti domaćin i drugih sportskih manifestacija poput Europskog prvenstva 2026. godine, događaja koji kombinira 9 sportova, organizira se svako četiri godine, a 2026. godine imat će svoje treće izdanje. Ako bi grad želio ponovno organizirati Mediteranske

³⁶ Slobodna Dalmacija, <https://slobodnadalmacija.hr/sport/ostalo/split-zeli-domacinstvo-europskih-igara-2027-igre-cetiri-puta-vece-od-mis-a-znace-kompletnu-obnovu-poljuda-gripa-parka-mladezi-1131137>

igre, za to bi imao priliku 2030. godine, a tada bi na njima nastupali sportaši iz 26 zemalja u najviše 36 sportova, jer je broj sportova promjenjiv na svakom izdanju.³⁷ Naravno, ako bi Split izdao službenu kandidaturu za organiziranjem jednog od ovih ili sličnih događaja, to ne bi značilo da će se oni i održati u Splitu, jer se za domaćina uvijek kandidira nekoliko gradova. Split nije prikladan grad za organizaciju super spoznatih manifestacija poput Olimpijskih igara ili Svjetskog nogometnog prvenstva jer bi njihova organizacija zahtijevala vrlo velika financijska sredstva i gradnju mnoštva novih kapaciteta koji bi se teško uklopili u postojeće stanje, a gotovo sigurno ne bi našli dovoljnu primjenu nakon završetka takvog događaja.

Kako bi razvoj sportskog turizma bio cjelovit, potrebno je u njega uključiti sve njegove kategorije. Povijest sporta u Splitu je bogata, pa su brojni načini na koje se turiste s njom može upoznati. Muzej sporta je najbolja opcija za to, a postavljanje novog muzeja daje kreativnost u interpretaciji. Muzej sporta može biti opremljen različitim novim tehnološkim rješenjima poput virtualne i umjetne inteligencije, interaktivnih ekrana na dodir, audio vodiča ili je moguće razvijanje aplikacije koja bi posjetitelje vodila po muzeju. Dok ne dođe do otvaranja Muzeja sporta, potrebna je što skorija obnova Kuće slave splitskog sporta kako bi se u nju upisali sportaši čiji su uspjesi nastali zadnjih godina i kako bi se obogatio postav. Moguća je suradnja s HNK Hajduk i udrugom Naš Hajduk kako bi se njihovi proizvodi, posjet stadionu Poljud i tura o povijest Hajduka nadopunili i postali dijelom šire, cjelovite ture o sportu u Splitu koja može uključivati posjet i drugim sportskim objektima i Kući slave splitskog sporta. Na ovaj bi se način turiste educiralo i o drugim splitskim klubovima, sportašima i njihovim uspjesima.

Razvoj treba biti planiran, a za to je potrebno kontinuirano proučavanje trendova na tržištu, praćenje stanja u Splitu, kvalitetna komunikacija svih aktera i donošenje pravovremenih odluka. Nužna je koordinacija svih uključenih na destinacijskoj razini i šire. Turistička zajednica grada Splita ima posebno veliku ulogu u razvoju sportskog turizma, međutim kako bi cijeli proces od planiranja i organiziranja do promidžbe i održavanja aktivnosti bio na visokoj razini neophodno je da u njemu sudjeluju i Grad Split, javni sektor koji upravlja sportskim objektima i drugim resursima, sportski klubovi i svi ostali uključeni. U razvoj turizma treba biti uključena i lokalna zajednica te se njihove želje i ideje trebaju saslušati i poštivati. Kako bi doneseni planovi za budućnost bili kvalitetni treba se voditi računa o njihovoj održivosti i u obzir uzeti kratki, srednji i dugi vremenski rok.

³⁷ CIJM, Sports in the Mediterranean games, <https://cijm.org.gr/sports-in-the-mediterranean-games/>

6. ZAKLJUČAK

Turizam je globalna pojava koja se neprestano razvija od svojih davnih začetaka. Zadnjih desetljeća se sve više dijeli na selektivne oblike, jedan od kojih je i sportski turizam. Sportski turizam treba se sagledavati u svojoj cijelosti te se moraju analizirati brojni pozitivni i negativni učinci koje ima na destinaciju. U Republici Hrvatskoj turizam ima dugu tradiciju, a trenutno je vrlo važan faktor gospodarstva. Najopsežnije istraživanje hrvatskog turizma, TOMAS istraživanje pokazalo je kako su sport i rekreacija peti najčešći motiv dolaska u destinacije Jadranske Hrvatske. Na nacionalnoj razini nekoliko je dokumenata koji utječu na razvoj sportskog turizma kao što su Nacionalni program športa (2019.), Strategija razvoja turizma i Nacionalni plan razvoja turizma koji su trenutno u izradi.

Split je poznata turistička destinacija na državnoj razini, a svoju globalnu popularnost stekao je upisivanjem gradske jezgre na UNESCO-vu listu kulturnih dobara. To je grad čiji su sportaši zabilježili velike sportske uspjehe, a u njemu djeluje veliki broj sportskih klubova i udruga. Split ima iskustva i s organiziranjem velikih sportskih događaja od kojih se ističu Mediteranske igre 1979. godine koje su ostavile višestruke pozitivne učinke na grad, ne samo gradnjom sportskih objekata, nego i modernizacijom infrastrukture. Split ima dobru resursnu osnovu na kojoj se može graditi sportski turizam. Prirodni resursi grada su očuvani, a sportski objekti su brojni i raznoliki, iako mnogi od njih zastarjeli i potrebiti obnove. Iako resursi postoje, nisu iskorišteni tako da nude koristi u sportskom turizmu. Split je mjesto odvijanja mnogih sada već tradicijskih sportskih događaja poput jedriličarskih regata, veslačkih regata koje se održavaju kao dio slavlja Dana Grada, maratona i najvećeg sportskog amaterskog natjecanja Sportskih igara mladih. Razvoj turizma u Splitu u budućnosti bit će dokumentima poput Strategije razvoja grada Splita do 2030. godine i Strateškog plana brendiranja integriranog programa Splita kao grada sporta i kulture (2019.).

Pri planiranju budućeg razvoja sportskog turizma u Splitu potrebna je suradnja svih u njega uključenih kako bi se on razvijao na idealan način prilagođen uvjetima u Splitu. Kvalitetni razvoj uključuje iskorištavanje snaga koje Split ima i poduzimanje mjera koje minimiziraju slabosti. Kako bi razvoj bio održiv potrebna je vremenska i prostorna disperzija aktivnosti pri čemu dolazi do manjeg pritiska na grad. Moguće su različite strategije razvoja, ali važno je da on bude sveobuhvatan, odnosno da sadrži aktivnosti aktivnog, događajnog i nostalgичnog sportskog turizma. Split nudi potencijal za daljnji razvoj brojnih sportskih aktivnosti u okviru sportskog turizma, a kod odabira događaja koji će se organizirati trebaju se pomno isplanirati potrebni kapaciteti i njihovo korištenje kako bi se smanjili negativni efekti i povećali pozitivni.

U smislu nostalgичnog sportskog turizma postoji prostor za napredak u čemu može pomoći korištenje novih tehnologija kako bi se turiste na zanimljiv način informiralo o sportskoj povijesti Splita. Najvažniji čimbenik kvalitetnog razvoja je komunikacija i zajedničko djelovanje svih dionika.

LITERATURA

Knjige:

1. Bartoluci, M., Čavlek, N. i suradnici (2007.) Turizam i sport-razvojni aspekti. Zagreb: Školska knjiga
2. Geić, S. (2011.) Menadžment selektivnih oblika turizma. Split: Sveučilište u Splitu
3. Getz, D. (2007.) Event Studies: Theory, Research and Policy for Planned Events, Routledge
4. Hudson, S. (2003.) Sport and adventure tourism, New York: Haworth Hospitality Press
5. Kotler, P., Bowen, J., Baloglu, S. i Makens, J. (2017.) Marketing for Hospitality and Tourism. 7th ed. Pearson Education
6. Novelli, M. (2005.) Niche Tourism: Contemporary Issues, Trends and Cases. 1st ed. Routledge
7. Petrić L. (2011.) Upravljanje turističkom destinacijom. Split: Sveučilište u Splitu
8. Vukonić, B. (2005.) Povijest hrvatskog turizma. Zagreb: Prometej

Članci:

1. Bartoluci, M., Škorić, S., i Starešinić, Z. (2016). 'Ponuda sportskog turizma u Hrvatskoj, Poslovna izvrsnost, 10(2), str. 26-26. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/170723>
2. Cukrov, M. (2019.) Kako je Split dobio Mediteranske igre, Olimp 72, str. 30-36. Dostupno na: <https://issuu.com/hrvatskiolimpijski odbor/docs/olimp-72-2019/30>
3. Čep, D., i Krajinović, V. (2021). Održivi sportski turizam kao potencijal razvoja kontinentalne Hrvatske, Ekonomska misao i praksa, 30(2), str. 439-456. Dostupno na: <https://doi.org/10.17818/EMIP/2021/2.6>
4. Gibson, H. J. (1998). Sport Tourism: A Critical Analysis of Research. Sport Management Review. 1., str. 45-76. 10.1016/S1441-3523(98)70099-3. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/223758220_Sport_Tourism_A_Critical_Analysis_of_Research
5. Gumusgul O., Kalkavan A., Ozdilek C, Demirel M., Ustun U. D. (2013). The rising brand of Turkish tourism: the case for football, Journal of Education and Sociology Vol. 4 No. 2., str, 85-88. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/274105817_The_rising_brand_of_Turkish_tourism_the_case_for_football

6. Mihaljević Jurković, M. (2018). Mediteranske igre u Splitu 1979. godine, Pleter: Časopis udruge studenata povijesti, 2.(2.), str. 191-211. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/247445>
7. Petrović, M., Knezović, D., i Todorović, M. (2017). 'Sportski turizam kao komponenta razvoja održivog poduzetništva, Obrazovanje za poduzetništvo - E4E, 7(1), str. 81-89. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/183419>
8. Sobry, C., Liu, X., i Li, J. (2016). Doprinos definiranju i kategorizaciji sportskog turizma, Acta turistica, 28(1), str. 7-26. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/161377>
9. Tekeli N., Erdogru B. (2013). Advantages of Football Tourism within the Framework of Sustainable Tourism (Model Study, a Mediterranean City, Antalya), International Journal of Trade, Economics and Finance, Vol. 4 No. 6, str. 372-375. Dostupno na: https://www.academia.edu/41787677/Advantages_of_Football_Tourism_within_the_Framework_of_Sustainable_Tourism_Model_Study_a_Mediterranean_City_Antalya
10. Tonković Pražić, I., Pražić, M., i Devčić, K. (2021). Analiza karakteristika amaterskih sportaša kao turista: case study, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, 12(1), str. 157-161. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/262672>

Strateški dokumenti/izvješća:

1. Akcijski plan razvoja golf ponude (2017.), https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AA_2018_c-dokumenti/180125_akcijski_golf.pdf
2. Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije (2017-2027) sa strateškim i operativnim planom marketinga (2018.), https://www.dalmatia.hr/wp-content/uploads/2021/02/Glavni_plan_razvoja_turizma_SDZ.pdf
3. Hrvatska turistička zajednica, Turizam u brojkama 2019. (2020.), https://www.htz.hr/sites/default/files/2020-07/HTZ%20TUB%20HR_%202019%20%281%29.pdf
4. HTZ, Informacija o statističkim pokazateljima- travanj 2022., <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-05/Informacija%20o%20statistickim%20pokazateljima%20-%20travanj%202022.pdf>
5. Mediteranske igre (1979.) Sponzorstva VIII mediteranskih igara u Splitu 1979. godine – Split : Direkcija VIII mediteranskih igara, GKMM Zavičajna zbirka
6. Nacionalni program športa 2019-2026 (2019.) : https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_07_69_1394.html

7. Prvi rezultati Popisa 2021., <https://popis2021.hr/>
8. Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj - TOMAS Hrvatska 2019. (2020.), https://www.htz.hr/sites/default/files/2020-10/TOMAS%20Hrvatska%202019_0.pdf
9. Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine (2013.), https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html
10. Strateški plan brendiranja integriranog programa Splita kao grada sporta i kulture (2019.), <https://visitsplit.com/clients/1/multimedia/5ovp79axdftak3o.pdf>
11. UNWTO International Tourism Highlights 2020 Edition: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284422456>

Internetski izvori:

1. 1990 European Athletics Championships, Wordisk, https://www.worddisk.com/wiki/1990_European_Athletics_Championships/
2. 35th LEN European Water Polo Championships Split 2022, <https://split2022.len.eu/>
3. Audioguide, Biografije i uspjesi splitskih olimpijaca, <https://www.audioguide.hr/museum/0/0>
4. Cabraja, J. (2009.) Svjetsko prvenstvo u Hrvatskoj – oborilo rekord, Hrvatski rukometni savez, <https://hrs.hr/demo/2009/04/08/1747/>
5. Cukrov, M. Jadran (Split) – uz 100. obljetnicu, Gradska knjižnica Marka Marulića, Zavičajna zbirka Spalatina, <https://www.gkmm.hr/stranica/jadran-split-uz-100-obljetnicu>
6. ESPN, https://www.espn.com/espn/feature/story/_/id/20292414/the-reality-post-olympic-rio
7. European Championships, <https://www.eurochampionships.com/overview-ec>
8. European Games, <https://www.european-games.org/quick-facts/#>
9. Europeana, <https://www.europeana.eu/hr/blog/travelling-for-pleasure-a-brief-history-of-tourism>
10. EUROSTAT, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220314-2>
11. Golf klub Split 1700, <https://golfsplit.hr/o-nama/>
12. Grad Split, <https://www.split.hr/>
13. HNK Hajduk - <https://hajduk.hr/>

14. Hrvatska turistička zajednica, Picigin, <https://croatia.hr/hr-hr/kultura-i-umjetnost/zanimljivosti/picigin-made-in-bacvice>
15. Hrvatski planinarski savez, pregled planinarskih putova, <https://info.hps.hr/putovi/putovi?pgrid%5Bpage%5D=1&eput=0&pgrid%5Bf%5D=sitno&pgrid%5BsimpleFilter%5D=Pretra%C5%BEi>
16. ICMG, Sports in the Mediterranean Games, <https://cijm.org.gr/sports-in-the-mediterranean-games/>
17. Javna ustanova Športski objekti Split, <https://jusos.hr/>
18. Javna ustanova za upravljanje park šumom Marjan – Split, <http://www.marjan-parksuma.hr/pocetna/#panel-4>
19. JK Labud, <https://www.jklabud.hr/>
20. KK Split, <https://kk-split.com/povijest-kluba/>
21. Kučić, R. Najšportskiji grad na svitu – Split 1929.- 2019., Gradska knjižnica Marka Marulića, Zavičajna zbirka Spalatina, <https://www.gkmm.hr/stranica/najsportskiji-grad-na-svitu->
22. Le Meridien Lav Split, <https://www.lemeridiensplit.com/>
23. Lučka uprava Split, <https://portsplit.hr/hr/luka-split/statistike/>
24. Marvie Hotel & Health, <https://marviehotel.com/hr>
25. Ministarstvo turizma i sporta, Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, <https://mint.gov.hr/istaknute-teme/strategija-razvoja-turizma-11411/11411>
26. Muzej sporta Split, <https://www.muzejsporta-st.hr/index.html>
27. Naš Hajduk, Dišpet tura, <https://st.nashajduk.hr/nh-tour-dispet-tura/>
28. Plazma Sportske igre mladih, <https://www.igremladih.hr/bs/o-nama/o-sportskim-igramama-mladih>
29. Radisson Blu Resort & Spa, Split, <https://www.radissonhotels.com/hr-hr/hoteli/radisson-blu-resort-split-spa>
30. Registar kulturnih dobara RH, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-6644>
31. Skywalk Poljud, <https://skywalk-poljud.com/hr/>
32. Slobodna Dalmacija, <https://slobodnadalmacija.hr/kolumne/zbog-nebrige-gradaku-slave-splitskog-sporta-postala-muzej-strave-zakazala-elektronika-na-cak-osam-od-24-stupa-namjestaj-ofucan-popis-star-nekoliko-godina-588107>
33. Slobodna Dalmacija, <https://slobodnadalmacija.hr/sport/ostalo/split-zelidomacinstvo-europskih-igara-2027-igre-cetiri-puta-vece-od-mis-a-znace-kompletnu-obnovu-poljuda-gripa-parka-mladezi-1131137>

34. Spaladium arena, <https://spaladiumarena.hr/o-areni/>
35. SPK Marulianus, Marjan,
http://www.marulianus.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=1435&Itemid=19
36. Split maraton, <https://www.splitmarathon.com/>
37. Splitski savez športova, Adresar članova, <https://www.sss.hr/index.php/o-nama/adresar-klubova>
38. Splitski savez športova, <http://www.sss.hr/index.php/o-nama/adresar-klubova>
39. Splitski savez športova, Proslava 80 godina POŠK-a,
<https://www.sss.hr/index.php/arhiva/13-novosti/418-proslava-80-godina-posk-a>
40. Turistička zajednica grada Splita, <https://visitsplit.com/hr/1/dobrodosli-u-split>
41. Turistička zajednica Vis, <https://www.tz-vis.hr/stranice/viska-regata/179.html>
42. UNISPORT, Međunarodna veslačka regata Sveti Duje,
<https://www.unisport.hr/hr/dogadanja/Me%C4%91unardna%20vesla%C4%8Dka%20regata%20Sveti%20Duje>
43. Village Billboard, <https://vintagebillboard.com/how-many-5-stars-hotels-in-antalya-turkey/>
44. VK Jadran, <https://vkjadransplit.hr/povijest/>
45. Wikipedija, Mrdujska regata, https://hr.wikipedia.org/wiki/Mrdujska_regata
46. Wikipedija, Svjetsko prvenstvo u rukometu – Hrvatska 2009.,
https://hr.wikipedia.org/wiki/Svjetsko_prvenstvo_u_rukometu_%E2%80%93_Hrvatska_2009.
47. World Sports Tourism Congress 2021,
<https://worldsportstourismcongress.org/en/home/>
48. Zračna luka Split, http://www.split-airport.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=160&Itemid=115&lang=hr

POPIS TABLICA

Tablica 1: Aktivnosti turista za vrijeme boravka u destinaciji na području Jadranske Hrvatske i Splitsko-dalmatinske županije	14
Tablica 2: Stupanj zadovoljstva elementima turističke ponude na području Jadranske Hrvatske	15
Tablica 3: Prosječna dnevna potrošnja na aktivnosti sporta i rekreacije prema zemlji porijekla na nacionalnoj razini	15
Tablica 4: Usporedba motiva dolaska u Hrvatsku, Jadransku Hrvatsku i Splitsko-dalmatinsku županiju	16
Tablica 5: Aktivnosti turista za vrijeme boravka u destinaciji na području Splitsko-dalmatinske županije izvan ljetne sezone.....	16
Tablica 6: Ciljevi iz Nacionalnog programa športa 2019.-2026. koji povezuju sport i turizam	18
Tablica 7: SWOT analiza sportskog turizma u Splitu.....	33

SAŽETAK

Sportski turizam kao jedan od selektivnih oblika turizma predstavlja priliku za razvijanje kvalitetnije turističke ponude koja može pomoći u rješavanju određenih problema koji postoje u destinaciji. Turizam u Hrvatskoj ima dugu povijest, a turisti se u destinaciji često bave različitim sportsko-rekreativnim aktivnostima. Razvojem turizma u Hrvatskoj upravlja Ministarstvo turizma i sporta koje donosi strateške dokumente sa smjernicama za budućnost. Split je poznata turistička destinacija, a grad ima veliku povezanost sa sportom. Splitski sportaši kontinuirano postižu uspjehe na najvišim natjecateljskim razinama, a grad je već bio i domaćin nekoliko velikih sportskih događaja od kojih se izdvajaju Mediteranske igre. U gradu postoje različiti resursi potrebni za razvoj sportskog turizma, međutim njihov potencijal nije iskorišten. Zbog postojanja resursa i dokumenata fokusiranih na buduću razvoj moguće je kvalitetni napredak u budućnosti koji uključuje komunikaciju i zajedničko djelovanje svih uključenih.

Ključne riječi: razvoj turizma, Split, sportski turizam, učinci turizma

SUMMARY

Sports tourism as one of the selective forms of tourism represents an opportunity for developing high quality tourism offer that can help solving certain problems that occur on the destination level. Tourism in Croatia has a long history and tourists offers participation in different sport recreational activities. Ministry of Tourism and Sport manages the development of tourism in Croatia by issuing strategic documents with guidelines for the future. Split is a famous tourist destination and the city has a close connection to sport. The athletes from Split are continuously achieving successes in the most important competitions and Split was already a host to multiple large sport manifestations, out of which Mediterranean games stand out. The city has different resources needed to develop sports tourism, however their potential is not used. Because of the existing resources and documents focused on the future development, high quality progress is possible and it includes communication and joint action of all of those included.

Key words: effects of tourism, Split, sports tourism, tourism development